

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 810.

CHICAGO, ILL., 22. marca (March 22nd), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravišтво (Office) 8639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Politične kampanje Socialistične stranke.

Ob času volitev prireja socialistična stranka velike volilne kampanje; prvič, ker je v takih kampanjah najložje doseči mase in jih zainteresirati za socialistično gibanje; drugič, ker je ob takih prilikah najložje jačati lokalne organizacije stranke, tretjič, ker je v kampanjah najložje odkrivati masam korumpiranost kapitalističnih strank, četrtič, ker hoče socialistična stranka dobiti politično moč v svoje roke in izvajati svoj program od stopnje do stopnje, kakor dopušča njena moč in obstoječe razmere. Socialistična stranka je politični izraz razredno zavednega delavstva. Kajti to delavstvo ve, da če je politična moč dobra za kapitaliste, mora biti tudi dobra za delavstvo, ako je bo ono dobilo v roke. Ako so politične institucije dobro sredstvo za izvajanje kapitalističnih teženj, morajo biti tudi dobre za izvajanje delavskih teženj. In izvaja jih tisti element, ki ima v rokah politične institucije.

V Chicagi se vrši volilna kampanja za županske volitve, ki se bodo vršile 3. aprila. Trije županski kandidati bodo na glasovnici. Arthur C. Lueder, kandidat republikanske stranke, sodnik W. E. Dever, kandidat demokratske stranke in William A. Cunnea, kandidat socialistične stranke.

Prva dva so postavili za kandidata profesionalni političarji v službi privatnih interesov; zadnjega so postavili člani socialistične stranke na svoji naminacijski konvenciji. Kampanjske stroške prvih dveh, ki znašajo sto tisoče dolarjev, plačujejo privatni interesi; socialistična stranka ne zbira posebnega kampanjskega fonda za te volitve. Na svoje agitacijske shode računata vstopnino, ki pokrije vse stroške, kateri v primeri z izdatki kapitalističnih kandidatov sploh niso nikaki stroški. Na shode kapitalističnih kandidatov vabijo publiko z bobni, trobentami, klovni ki paradirajo po ulicah, z okrašenimi avtomobili itd. Na socialistične shode pozivajo ljudstvo socialistične publikacije in lepaki, razobešeni po oknih trgovin in drugod. S socialističnih shodov se mora tisoče ljudi vračati ne da bi mogli v dvorano, ker ni bilo zanje prostora. Na shode kapitalističnih strank prihaja brezdelna gospoda in pa tisti reveži, ki so vposajeni na pošti in drugih javnih delih, kontrolirani

od starih strank. Politični bosci vrše nad njimi strogo kontrolo in ako ne bi prihajali federalni delavci ploskati Luederju in okrajni Deverju, so njihove pozicije v nevarnosti.

Debs in Cunnea pozivata oba nasprotna županska kandidata na debato, na skupen oder pred skupno avdienco. Oba odklanjata vabilo, oba ga ignorirata. Oba vesta, da bi ju Debs in Cunnea razgalila do nagega pred volilci.

Socialistična stranka ne vodi volilne kampanje zaradi lova na glasove. Kar ona hoče je to, da pride ob takih priložnostih socialistična beseda med mase. Cunnea in Debs ne obljubljata čudežev v slučaju, da bo Cunnea izvoljen. Kapitalistične strukture ne bi mogel odpraviti. Zato je treba večje zmage kakor pa dobiti čikaški županski mandat. Toda doseglo bi se toliko, da bi imeli eno važno mesto kapitalisti manj in socialisti več. Socialističen župan bi imel pri zvrševanju svojega posla za seboj socialistično stranko, ki je stranka organiziranih ročnih in duševnih delavcev. S to oporo za sabo bi reformiral policijski department, odzvel potuho privatnim korporacijam, kakor je plinska družba, družba pocestnih železnic, družba elektraren itd., ki sedaj neusmiljeno odirajo publiko, namesto da bi bile posest vsega prebivalstva. Odpravil bi korupcijski sistem v županskem uradu in namestil v odgovorne urade poštene, odgovorne ljudi. Če bi imel na svoji strani še večino občinskega sveta, bi storil lahko marsikaj v korist prebivalstva. V tem se razlikuje socialistična administracija od kapitalističnih. Radi te razlike vodijo boj kapitalistične stranke proti socialistični.

Čikaški kapitalistični dnevnik se to pot ne morejo odločiti ne za demokratskega niti za republikanskega kandidata. Da ne marajo socialističnega, je umevno. V člankih in v kartunih prikazujejo, kako sta oba kandidata dobra in kako bo težko izbirati volilcem med dvema dobrima kandidatima. Zato zaključujejo: volite kakor hočete, mesto Chicago bo dobilo dobrega župana. Pri tem seveda mislijo, da morajo volilci glasovati za Luederja ali Deverja, nikakor pa ne za socialisti.

Umevno je, da sta oba kandidata "dobra", saj so oba postavili eni in isti interesi, in eden

ko drugi bo služil samo njim, torej jim je sedaj vseeno, kdo bo izvoljen. Za delavstvo pa ne bi smelo biti vseeno.

Oba kandidata imata osebne ambicije, oba krog prijateljev, ki bi radi službe. Zato so privatni interesi dopustili, ko so enkrat spravili kandidature varno pod streho, da se prepirata med seboj. In tako zbirata, vsaki v svoj krog, razne "prominentne" meščane in meščanke. Ta je indorsiral Deverja, oni je indorsiral Luederja. To je vsa povest njune kampanje. Ampak stara tragika se tudi tukaj ponavlja. Oba kandidata sta pridobila v svoj krog "delavske" voditelje, vsaki svoje. Ti delavski voditelji so odborniki unij, ki so ob enem političarji kapitalističnih strank.

Predsednik zveze unij stavbinske stroke se je izrekel za sodnika Deverja. Ako bi kandidiral bivši sodnik Kenesaw M. Landis, bi indorsiral njegga, četudi je bil prav on, ki je prizadejal stavbinskemu delavstvu v Chicagi toliko neprikl. Delavstvo voli sodnike, ki potem nad njim izdajajo sodnijske prepovedi v stavkah in obsojajo na dolge zaporne kazni tiste delavce, ki se v resnici bore za delavske pravice. Zakaj se ne bi kakemu takemu sodniku pomagalo še na županski stolec mesta kakor je Chicago?

V Chicagi so nekatere unije do mozga korumpirane; vladajo jih najnižji karakterji, navadni puškarji in "političarji" v eni osebi. Na sejah se streljajo in v medsebojnih bojih se zatekajo k metanju bomb in k revolverjem. Vsako leto je nekaj teh "delavskih voditeljev" postreljenih od lastnih pristašev ali pa od konkurenčne stranke. Potem slede slovesni cerkveni pogrebi in na njihovo mesto pridejo novi izmečki. Taki "voditelji" delavstva agitirajo za kandidate kapitalističnih strank, bodisi da so zato plačani, ali pa iščejo kake druge osebne koristi.

Te vrste karakterji so madež na strokovnih unijah. Kadar vidimo taka "indorsiranja", kadar vidimo pogubne igre, ki jih vrše taki karakterji, tedaj lahko razumemo, zakaj so nekatere unije nazadnjaške, zakaj jim je edini cilj povišanje plače za par centov na uro in edino vzgojevalno delo prireditve kake "stag party", na katerih se zvija po odru par nagih, degeneriranih žensk.

Ker delavstvo ne zna glasovati, prihajajo korumpirane, breznačelne kreature v unijske odbore; ker ne zna glasovati, stanuje v Beli hiši Harding; ker ne zna glasovati, imajo skoro vse politične institucije, kongres, legislature itd., kapitalistični interesi pod svojo kontrolo.

Ljudski in unijski služabniki delajo — ne za ljudstvo, ampak za kapitalistične interese. Kadar najame jeklarski trust, oljni trust, mesarski trust ali katerakoli korporacija delovne moči v odgovorne urade podjetij, pričakuje od njih, da bodo delali samo za podjetje, ki jih je

najelo in za nikogar drugega. Vsi ravnatelji in superintendenti jeklarskega trusta delajo samo za jeklarski trust; enako v drugih podjetjih. Ampak župani, sodniki, kongresniki, senatorji, gubernorji itd., najeti od ljudstva da bi delali za ljudstvo, delajo v resnici za truste, ljudstvu, ki jih je izvolilo, pa dajejo obljube — toda le pred volitvami. Obžalovanja vredno je, da imamo tudi "prominentne" unijske odbornike, ki ne delajo za unije, ki so jih postavile na dobro plačana mesta, ampak zavedno ali nezavedno za interese izkoriščevalcev članstva njihovih unij.

Kakor je dejal Debs: "Ko bi mogel raztolmačiti vsakemu delavcu in vsaki delavki v Chicagi, kako pogubno je za delavski razred dajati v roke moč izkoriščevalnemu razredu, tedaj bi bil Cunnea naš prihodnji župan, naša straka v Chicagi bi narasla za tisoče članov in njeno glasilo bi se razširilo, kapitalistični listi pa bi izgubljali naročnike."

Ker torej vemo, da se mora izvršiti revolucija najprvo v glavi poedinega delavca, delajmo za take posamezne preobrate — v glavah.

***

Delavsko gibanje.

EUGENE V. DEBS.

Delavsko gibanje je otrok suženjstva — rojen iz zatiranja — v uporu proti mizeriji in trpljenju, ki mu je dalo življenje.

Njegova rast je čudo današnjih dni, oznanitelj svobode, upanje človeštva.

Tisočkrat se je delavsko gibanje že omajalo, padalo, obležalo na tleh strto, in tisočkrat se je zopet dvignilo; bilo je že nešteto krat zgrabljeno za vrat, davljeno, tepeno do nezavesti, sodišča so mu prepovedala vsako svobodno gibanje, napadano je bilo od najnižjih karakterjev v službi vlastodržcev, milice so ga naskakovale, regularne armade so streljale v njegove vrste, bilo je blateno v časopisju, varano od političarjev, duhovniki so pošiljali nanj svoja prokletstva in grožnje, grafterji so prežali nanj iz zasede, zavrženo od renegatov, prežeto s špijoni, dezertirano od strahopetcev, izročano sovražnikom od izdajalcev, krvavelo pod pijavkami, prodano od vodij, ali, kljub vsemu temu, delavsko gibanje je danes tukaj najjačja svetovna moč in njegova zgodovinska naloga osvoboditi delavsko ljudstvo vsega sveta izpod suženjstva stoletij je tako gotova končne izvršitve kakor bo jutri gotovo zašlo solnce.

***

Silno težko opravilo je dopovedovanje. Kako nizko stoji še izobrazba povprečnega človeka, je razvidno iz tega, kako težko mu je dopovedati in pojasniti stvari, o katerih si je ustvaril eno sodbo, pa je prepričan, da je prava, dasiravno je tako oddaljen od resnice kakor vera v sladkosti nad zvezdami, ki jih bodo deležni vsi pravoverni.

SEMINTJA.

Potresi. — "Nebeški poslanec." — Prostrana blaznica. — Še ena Johanca. — Čudeži. — Fašizmi. — Komitaši padajo. — Črne vesti. — Ni treba biti črnogled.

Nekje pod Jadranskim morjem so se dogodili potresni sunki. Sezmografi, delikatni aparati za merjenje potresov, so te sunke registrirali, dasi so bili eni tisoče milj daleč od kraja, v katerem razgraja natura v zemskih globinah. Leta 1914 se je v Sarajevu sprožil prvi potresni sunek, ki so mu sledili drugi, večji—splošen potres, ki ga čutimo še sedaj in ga bomo še nekaj generacij za nami. Pri tem se delajo priprave za nove velike potrese. Potresi v zemskih globinah niso pod našo kontrolo. Potresi na površju so. Kadar se jih bodo človeški sezmografi naveličali prenašati, jih bomo odpravili.

Joseph Abbate Maria Di Carmelo se je proglasil za nebeškega poslanca in čudodelnika ter ustanovil novo vero. V par tednih je dobil 500 sledbenikov. Slučaj je nanesel, da je prišel "nebeški poslanec" v roke zdravnikov opazovalnice za umbolne. Pronašli so, da v njegovi glavi ni vse v redu. Prišel je na sodišče in pripovedoval, da je neko noč padel v nebesa. Strmečemu sodniku in drugim v sodni dvorani je natančno opisal raj nad oblaki. Ko se je sodnik zavedel, ga je izročil šerifu, "ker je nevarno, da bi bil ta blaznež na svobodi". Kaj pa s tistimi blazneži, katere je "božji poslanec" pridobil za svoj kult? Ali ne bi tudi oni spadali v blaznico? Lahko sami odgovorimo: Bi, ampak so že v blaznici.

V Escanabi, Mich., živi gdč. Evelyn Lyons, ki ji je postalo življenje dolgočasno, pa se je hotela malo pošaliti z lokalnimi zdravniki. Bila je baje zmerom bolehnna. Ko je prišel k nji zdravnik, ji je dal termometer v usta, da ji zmeri temperaturo. Ko se je obrnil od nje proč, ga je vzela iz ust, dala pod odejo in ga utaknila v kavčkov mehur, napolnjen z vročo vodo. Temperatura v termometru se je dvignila na 114 stopinj. Potem ga je utaknila zopet v usta. Zdravnik je opravil svoj pogovor, ji vzel toplomer iz ust—in ostrmel. Pri taki temperaturi telesa je življenje pri kraju. Toda dekle je bilo pri popolni zavesti, navidezno zdrava. Potaknil ji je toplomer nazaj v usta, dekle je izvršilo enako manipulacijo, temperatura je bila ista ko prej. Zdravnik je dal obširna navodila, odšel in razglasil to čudo po vsi širni deželi.

Tako je dobila Miss Lyons sloves, ki bi ga ji vodiška Johanca gotovo zavidala. Kajti bil je čudež. Vsi listi so pisali o njem, zdravniki pa so se čudili in zmajevali. Vaščani Escanabe, dobri katoličani, so molili za njeno ozdravljenje, ona pa jih je tolažila. Res, čudež! Potem so prišli drugi zdravniki ki bi morali biti čevlarji ne pa zdravniki, in tudi oni so potrdili čudež. Dobil pa se je nevrjeten Tomaž in razkril njen trik. Čudeža je konec, molitev tudi, prostrana blaznica pa je še tukaj.

V neki hiši v Chicagi živi pobožna družina v milosti božji. Na steni je nekega dne pričela rasti roka ali nekaj podobnega. Dejali so, da je božja roka. Ljudstvo je izvedelo za ta čudež, prišlo iz bližnjih in daljnih krajev mesta da si ga ogleda, pobožna družina pa je računala vstopnino. Katoliški duhovniki so prišli, molili in se čudili, protestantovski pa so zmajevali. Vera v čudeže ne izigne na mah. Taka je današnja civilizacija: profesorji služijo od enega do dva tisočaka na leto, pugilisti, ki se pretepajo za denar, pa zaslužijo z enim spopadom več, ko vsi profesorji kakega posameznega vseučilišča. Ne sicer vsi pugilisti, ampak tisti, katere spremlja "svetovni sloves".

Orjuna, ki predstavlja jugoslovanski fašizem, razbija tiskarne, ki so last "nepatriotičnih" strank. Tudi tiskarna mariborskih klerikalcev je postala žrtev njihovega napada. Klerikalci so organizirali svojo obrambo proti Orjuni, Hrvati, ki ne marajo državnega ustroja kakršen je, tudi svojo. Geslo obojih je "zob za zob". V Bolgariji se vrši borba med meščanstvom in kmečkim ljudstvom. Rumunski fašisti vprizarjajo progone proti židom, istotako bavaški in ogrski.

Macedonski komitaši so se do osvoboditve borili proti Turkom. Skrivali so se po gorah in napadali, kjerkoli in kadarkoli so mogli, turške regularne in neregularne čete. Boj je bil njihov poklic. Po raznih vojnah za osvoboditev in demokracijo so prišli Macedonci pod vladu Srbije, deloma pod Grško. In macedonski komitaši so nadaljevali z bojem; nekaj iz navade, nekaj ker hočejo samostojno Macedonijo, nekaj ker bi bili rajše združeni z Bolgarijo kakor s Srbijo. Srbi pa so v bojih proti njim praktični. Zvabijo vse skupaj, potem pa napravijo strojne puške svoje delo. Zadnjič je padlo v boju z jugoslovanskimi četami 270 komitašev.

Lepa Fraulein Moser, stara 21 let, je prišla pred altar s svojim ženinom. Ko jo je duhovnik vprašal običajna vprašanja, med drugim, če hoče postati žena tega moža, je odgovorila z "ne — ne — ljubim drugega!" in se ustrelila. V zakon s človekom, katerega ni ljubila, je bila

prisiljena. Zato tak konec. Človeška narava je čudna. Miss Moser bi lahko tudi kako drugače kljubovala.

V Chicagi je bila obsojena na dosmrten zapor mrs. Klimek, obdolžena zastrupljenja svojih štirih mož. Mrs. Klimek ni lepa ženska, zato sentimentalni porotniki niso imeli z njo nobene ga usmiljenja, kajti navadno ženske oproščajo. V Berlinu se vrši obravnava proti trem ženskam, materi in dvem njenim hčeram, obdolžene, da so hotele zastrupiti svoje soproge. Eden je vsled zastrupljenja umrl, drugega so rešili. Nedolgo tega so v Parizu odsekali glavo "plavbradcu" (kako se je pisal je pač vseeno), ker je spravil s sveta kakih 50 žensk, morda nekaj več morda nekaj manj. Poročil je eno, jo čez nekaj časa sesekal na kose in jih sežgal, ali pa pometal v reko. Potem je pričel znova.

V brutalnostih moški nadkriljujejo ženske; ampak kadar postane ženska brutalna, se v nji vzbudi enaka zver kakor v moškem.

Na svetu se dogaja mnogo tragičnih reči, veliko brutalnih dejanj. Kljub temu ni treba, da bi gledal na vse to z očmi obupa. Znanost gre naprej, človek tudi. Vojna — ostanek barbarizma — pušča svoje sledove v duševnem razpoloženju ljudi tudi potem, ko je na papirju že mir. In končno, človek še ni človek. To šele bo. Velika večina ljudi dela kakor zmerom, ustvarja nova bogastva in se muči za izboljšanja. Črne vesti so le potresi, ki jih čutimo vsi, kajti vsi smo več ali manj občutljivi sezmografi.

***

Zakaj?

Neki list v gornjem delu države Wisconsin ugovarja, da bi legislatura svetovala zvezini vladi, naj prizna sovjetski režim v Rusiji in misli, da bi morali preje čuti mnenja Emme Goldman in drugih, ki so šibali Rusijo.

Dobro, ampak nič slabšega ne morejo reči o nji, kakor bi lahko rekli — popolnoma v soglasju z resnico — o Mussolinijevi diktaturi v Italiji in o dogodkih, ki so dovedli do nje.

Ali so nasprotniki priznanja sovjetske vlade tudi zato, da se prekinijo diplomatski stiki z Italijo? Če ne, zakaj ne? Ali morda zato ne, ker je italijanska diktatura taka, da izvaja nasilja samo nad radikalci?

"Leader" ne veruje v nikako diktaturo, naj-sibo proletarska ali kapitalistična — toda je mnenja, da je sovjetska Rusija ravno toliko opravičena do priznanja svojega režima kakor s krvjo omadeževane vlade Anglije, Francije, Španije, Italije in druge. — *Milwaukee Leader*.

***

Ako si vse skupaj pustil, zato ker ni sloge, je to znamenje, da sam nisi še zrel za slogo.

IVAN CANKAR:

O človeku, ki je izgubil prepričanje.

(Konec.)

"Kaj mi je do njega? Palo mi je v blat enkrat — desetkrat; če mi pade enajstič, ne poberem ga več. Neumnost!... Po svetu hodijo različni lopovi in smrkavci, ki nosijo sabo eleganten zvezek javnega mnenja, namesto svojega prepričanja. In godi se jim dobro... Sploh je to stvar že zastarela; svet napreduje neprestano in sčasoma bo vrgel v kot vse te smešne fosilije..."

Nekdo je potrkal in v sobo je stopil filozof Mavricij Trska...

"Prepričanje izgubil? ... Ah, prepričanje! ... Kaj hočete s to nerodno skovanko? Prepričanje je skovanka in družega nič... Pre—pričanje... Ueber—zeugung... Tujka! Dol s tujkami! Dol s prepričanjem!..."

Trska se je zavrtel, da so mu zaškripali podplati; njegov beli obraz se je svetil kakor z lojem namazan... Privlekel je na dan neko čudovito besedo, obrnil jo nekaterikrat po jeziku, izpustil jo nato na prosto polje ter jo zasledoval čez hribe in doline do zelenega sanskritskega morja...

Mrmolja ga je prekinil.

"Jaz ne vem, Sempronij, kako govoriš, — vsekakor so tvoje besede pregrešne in nenaravne. Kdo drugi bi rekel, da se hliniš in da zakri-vaš s plaščem malovažnosti kakoršnokoli sleparijo... Bog vedi, če ga nisi odnesel..."

"Kaj pomeni to natolcevanje? Pojdi k vruga s svojim prepričanjem! Jaz ga ne potrebujem — ne tebe, ne tvojega prepričanja! Ni vredno niti gnjilega kvarglja, in ti si vreden še manj... Taka jokavost, — in zaradi prepričanja!"

Job se je vzdignil ter odšel proti durim. Ko je stal vrh stopnic, pomolil je Sempronij glavni skozi vrata ter zaklical za njim:

"Tepec!"

Od znotraj se je čul tenek, kričeč glas:

"Pomsilite: — skovanka! Skovanka in družega nič!"

Mrmolja se ni ozrl, a po njegovih licih je zdrknilo dvoje solzá...

Namenil se je, da se oglasi na policiji. Pretehtaval je to vprašanje, obračal ga na vse strani in videlo se mu je zmirom bolj sitno in zamotano.

Če dam vso stvar policiji v roke, ne opravi ničesar. Letanje na magistrat, izpraševanje, poizvedavanje, stroški... in rezultata bi ne bilo nikjer. In Bog vedi, kaj se lahko pripeti. Vrgli bi naposled sumnjo na mene samega, — iz kakršnegakoli vzroka. Tem ljudem prihajajo misli, ki so nam navadnim smrtnikom nerazumljive.

Kaka malenkost, kaka neprevidna beseda, — in sedel bi v tinti . . .”

Stopal je čez trg globoko zamišljen, s sklonjenim vratom in napetimi ustnicami. Zvonilo je poludne in uradniki so prihajali iz pisarn. Nad mestom je sijalo solnce in strehe so se lesketale v vlažnem svitu.

Tisti čas je prišel iz stranske ulice visok človek v tesno zapetem sivem površniku, na glavi cilindar in zlatom kovan nanosnik pred očmi. V desnici, oblečeni v oranžno barveno rokavico, je držal tenko črno palico, a iz širokega žepa so mu gledali popisani papirji.

Mrmolja se je zdrznil. Obšla ga je nejasna slutnja, ki se je jadrno razvijala, širila na vse strani ter se naposled popolnoma polastila njegovega srca, jasna in nepobitna.

“Čemu hodi ta človek tako krepko in samosvestno, čemu bije s peto ob tlak? Kadar gre mimo izložbe, zavija si brke; vrh tega ima zlat nanosnik in eleganten površnik . . . Njegova prsa so na desni strani nenavadno vzbočena: — tam nosi svoje prepričanje. In to prepričanje je na vsak način jako debelo in trdno, drugače bi ne tolkel s peto ob tlak . . . Naposled je po obrazu do pičice podoben tistim ljudem, ki krađejo prepričanja; — kakšen zavihan nos, kakšne lokave oči! . . .”

Odpravil se je za njim. Hodila sta po različnih dolgih cestah; Mrmolji se je zdelo, da nekaterih še v svojem življenju ni videl. Opazil je marsikatero zanimivost, na katero dotlej nikdar ni bil naletel. Tako na priliko je ugledal v izložbi nekega knjigotržca slovensko knjigo . . . Pred vratmi visoke temne hiše sta obstala in Mrmolja je stopil k dolgemu neznancu.

“Oprostite, velerodni gospod, da se Vam predstavim: moje ime je Job Mrmolja. Rad bi govoril z Vami par besed.”

“Pompilij Streha, državni poslanec . . . Izvolite . . .”

Preromala sta dolgo vrsto mračnih stopnic in hodnikov, naposled sta dospela do visokih durij. Pompilij je zavrtel ključ in po nekaterih komplimentih in opravičevanjih je sel na mehak fotelj. Ko se je nalahko zazibala pod njim žametna blazinicica, pobožalo ga je prijetno čustvo in za trenotek se ga je lotil dvom . . .

“Odkod mi je čast, gospod Mrmolja, da me razveseljujete s svojim nepričakovanim posetom?”

“Gospod poslanec, jaz plačujem svoje davke pošteno in laskam si, da sem obče spoštovan in soliden človek . . . Zato me je toliko bolj vzžalostila in potrla grenka nezgoda, ki me je doletela današnje jutro. Ako se ta stvar kakorkoli ne reši, tedaj je moja eksistenca uničena, in moje življenje izgubljeno . . . Prosim Vas, gospod poslanec, ne bodite trdosrčni . . . ostalo bo med nama, in niti kapljice blata ne bo pala na Vaš značaj . . .”

“Oprostite, gospod Mrmolja, — zdi se mi, da se ne izražate popolnoma jasno. Vaše besede so nekako meglene, mistične . . . Časih je sicer dobro, če govori človek megleno in mistično; — to ga odene pred narodom z glorio globokoumnosti . . . Toda v privatnem razgovoru to ne gre . . . oprostite . . .”

Mrmolja se je sklonil; podrsal je z nogami po preprogi ter zakašljajal.

“Dovolite, da Vam odkrijem vso reč, — da jo razložim natanko in po vrsti . . . Imel sem prepričanje, vezano v zeleno usnje in še jako dobro ohranjeno; obdrgnjeno je bilo samo na robéh . . .”

Poslanec je pokimal z glavo.

“Razumem . . . razumem . . .”

“In pomislite, — davi ko se prebudim, ni mojega prepričanja nikjer. Iskal sem ga med knjigami, pod prtom, pregledal sem svojo suktnjo, pretaknil vso sobo. Prepričanja ni bilo nikjer, in ne spominjam se niti najmanj, kedaj bi ga bil izgubil . . . V tem hipu gospod poslanec, ko sem Vas ugledal na ulici, obšla me je neprijetna slutnja . . .”

Pompiliju se je zgrbil obraz v čudovite, skrajno hudomušne gube in nanosnik je vztrepetal.

“Ej, Vi bratec pretkani . . . poznam jaz to stvar . . .”

izza ustnic se mu je izvilo polglasno hahljanje, in dvignil je kazalec desne roke. Ta kazalec je bil izvanredno kratek in debel.

“Koliko zahtevate zanj . . . a? Da bi me naplahtali, tega Vam ni treba misliti: Imam prakso . . . he, he . . . imam prakso!”

Job je širil oči v skrajnem začudenju. Opiral je dlani ob kolena in strmel gospodu poslancu v obraz.

“Ne razjezite se gospod poslanec . . . a zdi se mi, da zdaj sami govorite nekako mistično in megleno . . . Vaš kazalec . . . ne, gospod poslanec, ne razumem Vas . . .”

Tiho hahljanje Pompilijevo se je izpreminjalo polagoma v glasnejši smeh. Telo se mu je stresalo v enakomernem taktu, kakor bi ga suvali za hrbtom nevidna roka.

“Dražestni ste, gospod Mrmolja . . . Kakšna nedolžnost . . . kakšno čarobno hinavstvo! Vi ste ustvarjeni minister! . . . A zdaj sva sama, — zdaj je to popolnoma nepotrebno. Pred menoj se ni treba skrivati. Jaz vem čisto natanko, kako se prepričanja kupujejo in prodajajo. Svoje na priliko sem menjal že štirikrat. To je jako dobro. Človek se čuti nekako prerobenega . . . Toda vrniva se k stvari . . . Koliko bi radi zanj? Odkrito Vam povem, da nisem za zdaj v nikakih zadregah. Prepričanja so dandanes jako poceni. Dobe se celo za blagohoten smehljaj, podarjen na pravem mestu in o pravem trenutku. Sploh opažamo, da je prišlo to blago že precej iz mode . . .”

Mrmolja je skočil s fotelja.

"Ali za Boga, gospod poslanec, — jaz ne predajam svojega prepričanja. Nikakor ne. Moje prepričanje ni nikak predsodek. Vrh tega je vezano v zeleno usnje . . . Prosim Vas torej, da mi ga vrnete."

Pompilijev obraz je postal hipoma resen in hladen.

"Kako to, da me spravljate v zvezo s svojim prepričanjem? . . . Dragi moj, ne prenažite se v svojih besedah. To bi vam lahko škodovalo . . . Jaz nimam nikakega prepričanja, za nekaj dnij sem zastavil celo svoje. Tudi ko bi ga imel pri roki, ne mogel bi vam postreči z njim. Rabim ga v nedeljo na volilnem shodu . . . Najin razgovor je potemtakem brez pravega namena in zdi se mi, da si nimava povedati ničesar več."

Vzel je v roke časopis ter se navidezno zamislil vanj. Mrmolja ga je gledal nekaj časa od strani; naposled je zamahnil z roko ter se poslovil . . .

Glava mu je postajala težka; britkost je zatemnila njegov pogled in ves svet se mu je zdel dolgočasen in zoperen. Na mostu je vzdihnil in obstal. Obhajale so ga bolne misli, katerim pa se kot obče spoštovan in soliden človek ni udal. Odklanjal je samomor že zaradi neprijaznih govoric in razžaljivih ugibanj po smrti. Vrh tega se je spominjal, da so pisali proti samomoru najboljši filozofi sedanje in pretekle dobe.

Nervozen, žalosten in utrujen se je napravil v uredništvo "Resnice". Spotoma je sestavljal primeren inserat, ki bi diskretno in razločno ob enem opozoril občinstvo na izgubljeno stvar. Bal se je, da ne bi vzbudil pri tem ali onem kakega napačnega mnenja, in da bi se po nepotrebnem ne blamiral. Zakaj naravno je, da mu je bilo mnogo ležeče na časti in na ugledu; poslednjega negujejo skrbno in nežno celo ljudje, ki nimajo nikakega prepričanja, niti broširane ga ne.

Uredniška soba se mu je zazdela na prvi pogled prazna; naposled je zapazil v nekem kotu med knjigami in papirji suho postavo Ambroža Košute, sourednika za idealni del.

Mrmolja je pozdravil, Košuta je sedel mirno na svojem mestu. Mrmolja je zakašljaj, Košuta se niti ganil ni. Mrmolja je zakričal, Košuta je dvignil glavo . . . Dvoje černih očij se je uprlo v Joba, obraz je bil sivkast, kakor pokrit z debelo plastjo prahu, in rdeči lasje so ležali zaspalo na nizkem čelu . . .

"Rad bi naznanil v Vašem listu gospod urednik, da sem po nesreči izgubil svoje prepričanje . . ."

"V upravnishvo!"

"Ne, gospod urednik, — stvar je nenavadno važna in zato bi želel, da bi vtaknili med domače novice nekako notico . . ."

"O čem?"

"O mojem prepričanju."

Košuta se je popraskal pod nosom.

"Razložite mi, Vi — kakšno reč pa si prav za prav predstavljate pod to nenavadno besedo?"

Mrmolja ga je pogledal.

"Da, kakšen vrag je to, — prepričanje?"

"Ali tega vam ne morem razlagati, gospod urednik. Res ne. Nisem se učil logike in zato ne znam definirati . . . Prepričanje? . . . Prepričanje . . . To je tako neka stvar . . . Ljudje jo imajo pri sebi, kadar jo rabijo . . . Gospod Pompilij Streha pravi, da je prišlo iz mode in moj prijatelj Sempronij je imenuje celo smešno fosilijo . . . Moje, recimo, je bilo vezano v zeleno usnje, med tem ko je Sempronijevo samo broširano . . . Nekateri imajo samo platnice, — profesor Pankracij Mulva celo zlatom vdelane, — in vendar so samo platnice . . . Resnično, jaz ne znam definirati . . ."

Košuta se je zamislil.

"Prepričanje . . . prepričanje . . ."

Naposled je vstal, stopil k polici ter odprl ogromen leksikon . . . Čital je nekaj časa, stresal z glavo ter se obrnil k Mrmolji.

"Odkod pa ste dobili svoje prepričanje? Ali ste ga ukrali?"

"Ne, ne . . . za Boga . . . čemu bi ga bil ravno ukral . . .?"

"Ihm . . . kdo ve; vsekakor, — Vaša stvar ni popolnoma čedna . . ."

"Ali prosim Vas, — česa me dolžite?"

Košuta je zmajal z rameni.

"Torej, — napišite notico . . . Nazadnje, — kaj pa je tega treba? . . . Jaz nisem videl nikdar nikakega prepričanja in kljub temu izhajam ošteteno. Moji članki so naravnost ženijalni, — brez samohvale. Tako sodi publikum . . . Kakor se vidi, ne spadate v moderno družbo, — Vi s svojim zastarelimi pojmi . . . A to je Vaša reč; — kakšno notico hočete?"

Mrmolja je stisnil ustna, pogledal skozi okno ter pomislil.

"No, — kakšno notico! — Zapišite: — neki človek, — obče spoštovan in soliden človek — je izgubil 21. t. m. svoje prepričanje. Vezano je v zeleno usnje in je še jako dobro ohranjeno. Če je kdo morda naletel nanj, naj ga vrne. Nagrada po dogovoru. Naslov pove iz prijaznosti uredništvo".

Pero je praskalo po papirju in Mrmolja je umolknil. Ob zadnjih njegovih besedah je stopil v sobo glavni urednik. Sleknil je suknjo, pogladil si dolgo spoštljivo brado, vzel v roko kup papirjev ter sel molče za mizo. Ko mu je razložil Košuta stvar o prepričanju, nakremžil je obraz ter se ozrl mimogrede in nekako radovedno na Joba. Izpregovoril ni besedice . . .

Samo še kratko opombo. Mrmolja ni našel svojega prepričanja. Na poziv "Resnice" se je oglasilo brez števila nepoštenih ljudi; pohlepni

obljubljene nagrade so prinašali različne neumnosti: — svoja malovredna in od večnega prehajanja iz roke v roko docela obrabljena prepričanja, bedaste predsodke, petkrajcarska javna mnenja itd. Nekdo mu je poslal celo zvezek rdeče vezanega Baedekerja . . . Naravno je, da si Mrmolja z vsem tem ni mogel opomoči. Od težke žalosti in bridkosti je hiral, njegova lica so upadala in zdravniki so v kratkem času obupali nad njim. Umrl je o sv. Treh kraljih in krasni pogreb je pričal o njegovi splošni priljubljenosti.

333

Obravnava proti komunistom v St. Josephu.

Na sodišču v St. Josephu, Mich. se vrši obravnava proti W. Z. Fosterju, ker se ga dolži, da se je prošlo poletje udeležil konvencije komunistične stranke v Bridgemanu, Berrien County, Michigan. Vas v kateri so zborovali, je bila znana le sosedom in Bridgeman je postal znan čitateljem dnevnega časopisja šele po vpadu na to konvencijo, ki so ga izvršili zvezini detektivi in lokalne oblasti. Aretiranih je bilo v zvezi s to konvencijo precej oseb, toda ene so kmalu izpustili. Drugi obtoženci so položili zahtevano varščino, eni pa so ostali v zaporu, dokler niso radikalni delavci zbrali dovolj sredstev tudi za njihova poročta.

Oblasti so iz strateških ozirov dale pred sodišče najprvo Fosterja, toda navzoči so tudi drugi obtoženci, med njimi C. E. Ruthenberg, sedanjí tajnik Workers Party.

Glavni zagovornik obtožencev je odvetnik Frank P. Walsh. Predzaslišanja so se vršila že v Chicagi in drugih krajih. V Chicagi so se vršila v pisarni odvetnika Cunnea, ki je socialistični kandidat za župana. Tukaj so prišle na dan zanimive stvari, med drugim presenetljivo dejstvo, da so najaktivnejši člani "podzemске" komunistične stranke bili vladni špijoni in agentje provokatorji v službi privatnih detektivskih agentur, financirane od privatnih interesov, da se na ta način zdrobi delavsko gibanje v Zedinjenih državah.

O Walshovih in Cuuneovih razkritjih smo na kratko že poročali. Komuniste so pripravile v zelo neprijeten položaj. Ali naj dopuste Walshu dokazovati pred sodiščem, da so vse revolucionarne proglase, resolucije in manifeste pisali agentje provokatorji in sebe napravijo le kot žrtve premetenih demagogov, komunistično stranko pa prikažejo kot nekako past, v katero so se vjeli, ali pa vztrajajo pri svojem revolucionarstvu in vzamejo nase vse posledice michiganskega zakona proti kriminalnemu sindikalizmu.

Naravno je, da je Walsh oprl svojo zagovorniško taktiko na delovanje agentov provo-

katorjev in zvezinih detektivov v komunističnih skupinah. Dobil je fakta, dobil priče, imel vse pripravljeno in pričel z obrambo Fosterja in drugih. C. E. Ruthenberg pa je prišel do zaključka, da bo taka taktika njegovega odvetnika še bolj diskreditirala komunistično gibanje in tako je s svojimi pristaši podal dne 15. marca v St. Josephu izjavo, da so pisali vse resolucije, manifeste in revolucionarne apele pravi komunisti, za kar prevzamejo vso odgovornost nase. Zahteval je od Walsha, naj vodi svoj legalni boj na podlagi ustavne pravice, ki določa svobodo govora, tiska in zborovanja za vse državljane.

Komunisti so pričeli sumiti W. Z. Fosterja, da je postal odpadnik, to je, da sploh nikoli ni bil njih pravi pristaš. Kakor posnemamo iz poročil, se on ni pridružil Ruthenbergovi izjavi.

Eden vodilnih delegatov na komunistični konvenciji v Bridgemanu je bil neki Morrow, ki je deloval tudi pod drugimi imeni. Walsh je dokazoval, da je bil ta Morrow eden glavnih organizatorjev konvencije, in pri delu so mu pomagali tudi drugi agentje provokatorji. Morrow je bil aretiran zaeno z drugimi komunisti in pozneje je izjavil, da so ga detektivi zelo pretepli. Bil je izpuščen in nato je komuniste presenetila vest, da je bil Morrow špijon in je že tedne prej obvestil oblasti o pripravah za to konvencijo. Pozneje se je izkazalo, da je sodelovalo pri pripravah še več drugih agentov tajne službe.

Na dotičnem komunističnem zboru se je med drugim razpravljalo o vprašanju, ali naj se komunistična stranka popolnoma opusti, ali naj še nadaljuje s "podzemskim" delom. Zmagala je struja, ki je bila za nadaljevanje podzemске taktike in nji v prid je odločil imenovani Morrow. Ruthenberg pa je sedaj zanikal, da je Morrow sestavljal resolucije ali debatiral na konvenciji, pač pa je priznal, da je glasoval.

Obtožništvo trdi, da ima dokaze, da je bil tudi Foster na tej konvenciji kot polnopraven delegat, dasiravno je Foster od vsega začetka zanikal svojo udeležbo. Izgleda pa, da je bil res navzoč, toda, kakor poročajo vesti iz St. Joseph, le kot bratski delegat, da poda nekatera poročila iz Moskve, kjer se je nekaj časa nahajal zadnje leto. Nekatere priče, ki trdijo, da so ga videli na zboru, so bile pozvane pred sodišče in ga spoznale za udeleženca.

Ko so bili komunisti in Foster aretirani prošlo poletje vsled sestanka na neki farmi v gozdu blizu Bridgemana, je bilo zavedno delavstvo brez razlike strank edino v mišljenju, da je to nov atentat na svobodo govora in zborovanja. Izgledalo je, da bo obravnava proti njim vzbujala splošno pozornost svetstva ne samo v Ameriki ampak po vsem svetu. Unije, komunisti, socialisti, liberalni elementi, vsi so se zavzeli za obrambo aretirancev. Potem pa so prišla na dan razkritja, ki niso bila za socialiste

sicer ničesar nepričakovanega, ki pa so komunistično gibanje v Ameriki postavila v zelo čudno luč in obravnava je izgubila svojo privlačnost. S tem je bil zadan zadnji udarec ostanku komunističnih struj in če se bo njihovo gibanje še obnovilo, ne bo več "podzemsko" gibanje.

V tem listu smo od vsega začetka pisali, da komunisti ne morejo ničesar skriti pred vlado, kajti ta je poučena o vsem, kar se dogaja v njihovih strujah. Edini, katerim so skrili svoje delovanje, so bili njih lastni člani. Treznejši ljudje med komunisti so že koncem leta 1921 nazvali podzemsko taktiko "gorečih" komunistov za otročarijo, toda vseh komunističnih vodij niso mogli prepričati o impotenci njihove taktike; šele ko je Moskva naredila nanje pritisk, naj se primejo dela med masami, so organizirali takozvano Workers Party, ki pa sestoji sedaj še zmerom iz narodnostnih federacij in iz posameznikov, ki so bili rojeni v tej deželi. Šla je v par krajih že v volilni boj, vselej z neuspehom.

Kar bi človek želel, je to, da bi se ti ljudje povrnili v stranko, v kateri so delali prej, in prenehali z otročarijami in z napadi na stranko, katero so nekdanj sami pomagali graditi. Vsekakor pa je dolžnost zavednega delavstva, da brani te žrtve kapitalističnih mahinacij, četudi bi lahko delale afektivnejše in bolj pametno v socialistični stranki, ki je zgrajena v teku let na podlagi številnih izkušenj, namesto, da primerjajo ves svet Rusiji in merijo razmere v vseh deželah po ruskem merilu.

Praznovanje "osvoboditve" Ircev.

Zadnjo soboto so Irce po vsem svetu praznovali dan St. Patricka, ki je njihov narodni praznik. St. Patricku pripisujejo zaslugo, da je Irce spreobrnil h krščanstvu. Ko jim je tolmačil sveto Trojico, je vzel triperesno deteljico, in jo primerjal s sv. Trojico. Tri peresa združena v eno na eni bilki; trije bogovi v enem. Irce so razumeli in postali kristjani. S pretepanjem pa so nadaljevali po svoji stari navadi.

Irška je danes "svobodna država" v britski federaciji. To osvoboditev so zadnjo soboto praznovali v Dublinu, glavnem mestu Irske, s pretepom pugilistov. Dva boksarja, črnc Siki iz Francije, preje iz Afrike, in en Irec sta se pretepała do nezavesti na dan irskega svetnika St. Patricka. Irce, revni kot so, so plačevali do \$10 vstopnine, da vidijo ta pretep. Vlada svobodne irske države je protektirala areno, v kateri se je vršil pretep, s svojim vojaštvom.

Irski republikanci niso zadovoljni s svobodo, pa se bore naprej za republiko. De Valera, vodja republikanskega gibanja, je poročeval-

cem listov dejal, da zahteva popolno neodvisnost Irske od Anglije in republikansko formo. Dodal pa je, da irsko republikansko gibanje ni sovražno današnjemu družabnemu redu, z drugimi besedami, kapitalizmu. Nova vlada je dala postreljati precej irskih republikancev, nekaj pa jih je pozaprla. De Valera je z drugimi republikanci izdal proklamacijo, da se naj vsi Irski praznuje dan St. Patricka v znamenju žalosti za ubitimi republikanci. Kdor se ne b ravnal po nji, bo izpostavljen nevarnosti napada od republikancev. De Valera je prepovedal tudi spopad boksarjev, vlada je hotela, da se vrši. Zato ga je protektirala z vojaštvom.

Enak boj se vrši med Irce v Ameriki. Eni so z novo vlado, drugi z republikanci. Pristaši irske vlade so v New Yorku organizirali zadnjo soboto parado. Republikanski Irce pa so grozili, da jo bodo razpršili. Če so imeli tak namen ali ne, mesto New York je dalo udeležencem parade vso mogočo protekcijo. Več tisoč policajev je stražilo ulice, po katerih so paradirali simpatičarji svobodne Irske države. Do nemirov ni prišlo.

Na tisoče in tisoče resolucij je bilo sprejetih zadnja leta na unijskih, socialističnih, komunističnih in patriotičnih zborih, ki so izrekale zahtevo za osvoboditev Ircev. Irce so energični, in tako je celo moskovska Internacionala povsem resno zahtevala od k nji pridruženih strank, da naj delajo za osvoboditev Irske. Danes imajo Irce avtonomijo kakor jo ima n. pr. Kanada. Irška ima svojo armado, svoj parlament in svojo vlado. Tudi v diplomaciji je zastopana. Ampak dežela nazaduje kot prej, ko je bila še popolnoma pod angleško vlado, ker posvečajo Irce preveč časa pretepaštvu ter brezplodnim bojem, in veliko premalo vzgoji in konstruktivnemu delu. Irška potrebuje revolucijo v glavah svojih prebivalcev. Izgleda, da te še dolgo ne bo.

Debs obsodil taktiko kukavic.

V pondeljek 12. marca se je vršil v Chicagu sestanek, katerega je priredil uredniški odbor lista "Chicago Socialist" v počast E. V. Debsu. Povabljeni so bili predstavniki unij in uredniški štab židovskega dnevnika "Forward". Sestanek je bil pravzaprav namenjen židovskim sodrugom in unijcem. Navzoči so bili člani odbora Amalgamated Clothing Workers, ki so prišli korporativno, nadalje predsednik International Ladies' Garment Workers Union, uredniški štab Forwarda in drugi.

Ko je nagovoril udeležence Debs, je pripovedoval o prvem sestanku židovskih sodrugov v New Yorku leta 1897, na katerem so bili predloženi prvi načrti za ustanovitev socialistične

za dnevnika "Forwarda"; na tem sestanku je bil navzoč tudi on. Pripovedoval je o Forwardnem uredniku Abe Cahnu, s katerim sta že dolgoletna prijatelja. Potem je nadaljeval:

"Toliko faktorjev je, ki so se urinili v naše gibanje zadnje čase in dovedli do pogubnih kontroverz, da je težko reči, koliko krivde odpade na tega ali onega. Gibanje je prežeto frakcijskih bojov. Delavske vrste so infestirane s spijoni, izdajalci in denuncianti. Vsi ti elementi imajo edini namen, razbiti ameriško socialistično gibanje. Mnogi, ki so nas zapustili, so šli iz stranke z dobrim namenom.

Ampak med njimi so tudi taki, ki se poslužujejo vsakega sredstva v blaznem prizadevanju, da nas diskreditirajo; psujejo nas s socializdajalci, z "yellows" in tako naprej. Ker ne morejo nikogar dobiti na svoje shode, zato igrajo taktiko *dog in the manger* v prizadevanjih razbiti naše shode in v invadiranjih naših dvoran, da razdajajo svojo podlo literaturo med udeležence. Oni so fanatični bigoti, s katerimi je nemogoča pametna beseda, ker niso dostopni argumentom.

Vsem takim ljudem naj služijo te besede v svarilo, da bom storil kolikor bo v moji moči, da jim strgam krinke z obrazov če bodo še igrali skrivnice na mojih shodih.

Če so oni v pravem in če morejo zgraditi gibanje kakor treba, tedaj bom jaz prvi, ki jim bom avplavdiral. Če so v napačnem, bo povedal čas.

Ampak taktika invadiranja naših shodov v logoti, ker ne morejo dobiti ljudi na svoje shode, je taktika oštarijskih postopačev in mi hočemo napraviti temu konec."

Tako Debs.

In prav ima. Ako imajo te vrste kreature maso res za seboj, kakor trdijo, zakaj ne sklicujejo svojih shodov? Če je socialistična stranka mrtva, čemu hodijo dregati mrtveca? Če nam je delavstvo obrnilo hrbet, zakaj ga ne dobe v svojo stranko, na svoje shode?

Izgleda, da so hodili v šolo k agentom provokatorjem v službi kapitalizma, katerih premeteni načrt je s tako taktiko uničiti edino stranko ameriškega delavstva ki je vredna imena stranka, in to je socialistična stranka. V izvrševanju tega kapitalističnega načrta je zapopadene 80% njihove "revolucionarne" aktivnosti.

***

"Proletarec" je list, ki navaja svoje čitatelje v socialistično organizacijo in jih vzgaja za socializem. "Proletarec" je last politično organiziranega delavstva in edino slovensko socialistično glasilo priznано od socialistične stranke.

Kadar piše delavec o napredku v kraju v katerem živi, se od njega pričakuje poročilo o naraščanju socialističnega gibanja. Ako ni tega, tedaj nasebina ni napredna.

Voditelji angleškega delavstva na obedu pri kralju.

Angleški kralj in nekateri dvorjani, ki nimajo nikakega posebnega opravka, prirejajo obede, na katere povabijo kake aristokrate, politike in podobne ljudi. In tako se je dogodilo, da so bili povabljeni na en tak dvorni obed tudi nekateri voditelji delavske stranke, ki so se večinoma odzvali.

Njihov poset h kraljevi mizi ni naredil dobrega vtiska na delavstvo. Udeleženci pa odgovarjajo, da s posetom niso zatajili svojih načel, niti prenehali z bojem proti sedanjemu sistemu, kar dokazuje prav sedaj boj delavske stranke v parlamentu, ki stremi za socializacijo naravnih bogastev in industrije.

Da so oblekli frak, hlače dokolenke in nogavice, to še ni tak greh. V Evropi je taka moda in delavski voditelji, bili kdorkoli, se ravna jo po nji, kadar gredo v družbo z gospodo. Tudi Čičerinu in drugim članom ruske delegacije so nekateri zelo zamerili, ker je oblekel frak, si posadil na glavo cilinder in obedovali pri eni mizi s kraljem in kardinalom. Ampak greh to ni bil. Greh, izdaja nad delavstvo je, če delaš kot delavski voditelj proti delavskim interesom.

Tisti vodje angleške delavske stranke, ki so šli h kralju na obed, bi storili bolje, če bi povabilo odklonili. Kralj bi si že našel družbe tudi brez njih. Če bi to storili, ne bi bilo sedaj nepotrebne burje in ne pojasnjevanja. Človek je lahko prijazen napram kralju kot osebi, toda kralj je predstavnik monarhije, s to so pa zavdni delavci skregani in po tem bi se morali ravnati.

***

Debs govoril na shodu krojaške unije.

Amalgamated Clothing Workers (unija krojačev moških oblek) je sklicala zadnji petek večer velik shod v Ashland Auditoriumu v Chicagi, na katerem sta govorila E. V. Debs in W. A. Cunnea, socialistični kandidat za župana. V dvorani je bilo pet tisoč ljudi, okoli tisoč oseb pa je moralo oditi, ker ni bil več prostora.

Sam Levin, odbornik unije, je predsedoval shodu. Joseph Schlossberg, glavni predsednik unije, je predstavil Debsa udeležencem.

Vsi dosedanji shodi, prirejeni bodisi od stranke ali od unij, na katerih sta nastopila Debs in Cunnea, so bili dobro obiskani in največkrat je bila dvorana še premajhna. Pa se dobi stvor in poročja v svoji "revolucionarni" navdušenosti, da govori Debs praznim dvoranam in da je socialistična stranka mrtva.

Kampanja za razširjenje Proletarca otvorjena.

Leto 1923 je leto socialističnih kampanj v Zed. državah. Vrše jih ameriški sodrugi in narodnostne federacije v soc. stranki. V teh kampanjah igra naše časopisje najvažnejšo vlogo. Zato je tudi agitacija za razširjenje našega tiska najvažnejša. Socialistično časopisje vodi k organiziranju delavstva, k razredni zavednosti in izobrazbi.

Socialistična stranka se poživlja, prestala je vse dosedanje krize in sedaj gre zopet navzgor. Vladni špijoni in agentje provokatorji v službi privatnih interesov, ki so ruvali in rujejo v delavskem gibanju, so razgaljeni. Pametno delavstvo je spoznalo to igro, dasi malo pozno, kajti namen provokatorjev oslābiti VSE delavsko gibanje v tej deželi je dosežen. Ampak le začasno, kajti delavskega gibanja ni mogoče trajno uničiti ali oslābiti. Citajte Debsov članek "Delavsko gibanje", ki je priobčen' na drugem mestu v tej izdaji.

Ako hočemo jačati socialistično organizacijo jugoslovanskega delavstva, moramo predvsem razširiti njegovo glasilo "Proletarca". Upravni odbor je sklenil v ta namen prirediti veliko kampanjo za pridobivanje naročnikov, ki se prične 25. marca in konča 25. junija.

Siriti socialistični list, to je v naši agitaciji najtežje delo. Na vsak list se ljudje rajše naročajo, kakor na socialistični. Kajti, socialistični list MORA biti tako urejevan, kakor je za ljudstvo potrebno, kakor zahteva socialistična vzgoja. Uredniki resnično socialističnih listov morajo v kolonah dajati delavski masi to, kar potrebuje, ne to, kar ona hoče. Kakor hitro bi se pričeli ravnati po takozvanih zahtevah širše publike, bi socialističen list prenehal biti socialističen.

Kljub težavam bo ta kampanja **USPEŠNA**. Uspešna bo, ker so sodrugi in sodruginje ter somišljeniki pripravljene **DELATI** v tej kampanji. Ne gre se radi kontesta, ne radi nagrad, ampak radi **RAZŠIRJENJA** socialističnega glasila med ameriški Slovenci.

V kampanji se ravnajte po sledečih navodilih: pošiljajte nabrane naročnine sproti, to je vsaki teden enkrat, tako, da se naročnikom prične pošiljati list takoj. Vpoštevajte, da je celoletna naročnina na Proletarca \$3; za pol leta \$1.75 in za četrt leta 90 centov. Za inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00. Za časa kontesta odpade provizija. Odračunati si smete pošne stroške. V seznamih bodo objavljene vse naročnine, poslana od agitatorjev. Prva številka bo značila število vseh poslanih naročnin, druga število celoletnih naročnin. Dve polletni naročnini se štejeta za eno, štiri četrtletne tudi za eno. Poslane naročnine se bodo doštevale v izkazih. N. pr., ako pošljete drugi teden 5 naročnin, jih bo v izkazu objavljenih 5; ako pošljete pozneje 7 naročnin, jih bo v prihodnjem izkazu objavljenih vsega skupaj 12 naročnin. Ako nimate naročilne knjižice, pišite ponjo upravništvu. Lahko pa napišete imena in

naslove naročnikov na navaden papir in jih pošljete upravništvu.

Nagrade so sledeče:

1. nagrada: Nov pisalni stroj najnovejšega izdelka, vreden \$100. (Ta pisalni stroj dobi tisti, ki pošlje največ naročnin, katerih število pa ne sme biti manj od 110 naročnin. V slučaju, da dobita dva kontestanta enako število naročnikov, dobita oba tak stroj.)

2. nagrada (za najmanj 100 naročnin): Nov pisalni stroj vreden \$60.00.

3. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Zenska zapestna ura ali ura za moške, vredna \$50.

4. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Lincolnova, Leninova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji.

5. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Cankarjeva in Marksova slika ter ena pokrajinska slika, vse tri z ličnimi okvirji.

6. nagrada (za najmanj 60 naročnikov): Srebrna skupina (silver set) namiznega orodja, vredna \$35.00.

7. nagrada (za najmanj 50 naročnin): — Marksovo in Engelsovo delo "Kapital" (v angleščini), tri vezane knjige z 2536 stranmi, in ena v gornjih nagradah omenjenih slik z ličnim okvirjem.

8. nagrada (za najmanj 40 naročnin): — Usnjata torba za listine, nekaj, kar potrebuje vsak tajnik.

9. nagrada (za najmanj 30 naročnin): — Fountain pero, avtomatičen svinčnik in manjša Cankarjeva slika z ličnim okvirjem.

10. nagrada (za najmanj 20 naročnin): Za \$12.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

11. nagrada (za najmanj 10 naročnin): Za \$6.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

12. nagrada (za najmanj 5 naročnin): Za \$3.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

13. nagrada (za najmanj 3 naročnine): Celoletna naročnina na revijo "Kres", ali pa za \$1.80 knjig in Proletarčeve zaloge.

14. nagrada (za dve naročnini): Za \$1 knjig iz Proletarčeve zaloge.

Ako bi kdo želel kak drug predmet, kakor te, ki so navedeni od 1. do 9. nagrade, bo želel lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti vplačevala.

Pazili bomo, da bodo slike najličnejšega izdelka in okvirji čim boljši. Pošiljalne stroške plačamo tukaj.

Vse te nagrade so bazirane na podlagi celoletnih naročnin. Vsakdo bo opravičen do tiste nagrade, katero bo desegel s številom celoletnih naročnin.

Tekme se udeležijo lahko socialistični klub kot celota. Udeležiti se je sme vsak posameznik. —

Rekli smo že, da se ta kampanja ne vrši radi tekme in nagrad, ampak zato, da se razširi Proletarca. S to kampanjo bomo dali agitaciji več življenja, in to je namen nas vseh Sodrugi, sodruginje in somišljeniki, na delo naše glasilo "Proletarca"!

DOPISI.

SHOD SLOVENSkih IN ČEŠKIH SODRUGOV.

CHICAGO, ILL. — Dne 14. marca se je vršil v dvorani Sokol Chicago na S. Kedzie Ave. in 23. cesti velik shod, ki sta ga aranžirala socialistični klub št. 1 in češki socialistični klub. Navzočih je bilo nad trinaest sto oseb; dvorana je bila napolnjena in mnogi so morali oditi, ker niso dobili vstopnic v zborovalne prostore. Debs torej tudi to pot ni govoril "prazni dvorani."

Predsedoval je s. F. Godina. Prvi je nastopil sodrug Hlavaček, ki je v socialističnem gibanju v Ameriki in v starem kraju aktiven že 50 let. Do razdora je bil Hlavaček vposljen pri socialističnem dnevniku "Spravedlnost" v Chicagu, katerega so se pozneje polastili "ekstremisti". Hlavaček, dasiravno je posvetil vsa leta svojega aktivnega dela socialistični propagandi in vzgoji, je bil postavljen na cesto, ker ni hotel dediti taktiki razdiračev. Hlavaček je govoril v češkem jeziku.

Drugi govornik je bil naš županski kandidat W. A. Cunea, ki je kljub rahlemu zdravju prišel na shod in govoril približno pol ure. Sodrug Cunea je dolgoleten bореc za delavske pravice, dober govornik in odvetnik, zato je vojeval že toliko delavskih bojev na sodiščih, skoro vselej uspešno, dasi so nam sodišča, ker so pod kontrolo kapitalističnih strank, sovražna.

Tretji govornik je bil R. H. Howe, socialistični kandidat za mestnega blagajnika. V sarkastičnem tonu je povedal par smešnih na račun izkoriščevalnega razreda in apeliral na navzoče, naj pristopijo v socialistično stranko in se naroče na njena glasila.

Zadnji govornik je bil E. V. Debs, katerega je množica burno pozdravljala. Ko je Debs pred meseci podal svojo izjavo, katera je bila priobčena tudi v Proletarcu, je v nji dejal, da bo dal vse svoje moči delu za reorganiziranje socialistične stranke. Izjavil je, da se ne bo prepiral z drugimi delavskimi frakcijami, ker noče delati usluge kapitalizmu. Med drugim je omenil, da če se on ne bo hotel prepirati z ekstremisti, kakor se nazivajo, se tudi oni ne bodo mogli z njim. Ampak Debs je končno spredvidel, da se nasprotniki socialistične stranke v delavskem taboru niso ozirali na njegovo mirovno izjavo in so vršili svoj boj proti socialistični stranki naprej. Debsa pa so bombardirali s pismi, da dela v napačni stranki in da je zgrešil svojo revolucionarno pot. Na njegove čikaške shode so prihajali agentje "ekstremnih" struj in razdajali svoje letake, polni napadov — ne na kapitaliste, ampak na socialistično stranko. Prodajali so svoje liste in brošure, vse s tendenco, da se ubije — socialistično stranko, katero so že nešteto krat proglasili za mrtvo.

Češki komunisti so tudi na ta shod prišli s svojimi letaki in trdili, da je med avdijenco v dvorani polno njihovih pristašev. Ako jih je res kaj bilo, se mora priznati, da so se zadržali ves čas shoda popolnoma mirno. Nobenega medklica ni bilo od njihove strani.

Debs je v svojem govoru na naslov razdiralnih elementov dejal, da so že mogočnejši gospodje ubijali socialistično stranko, da so jo že milijonkrat progla-

sili za mrtvo, da so ji kopali grob ob njenem rojstvu in ga ji kopljejo danes, ampak socialistična stranka je še tukaj in bo ostala, vedno v prvih vrstah razredne borbe za osvoboditev delavstva izpod mezdne sužnosti.

Debs je na tem shodu podal še eno izjavo: Dejal je, da nima nobene volje za frakcijski boj, ker ve, da slabi delavske vrste in koristi kapitalizmu. Kapitalizem more rešiti in mu poudarjati življenje samo ena stvar, — je dejal Debs, — in to je boj med delavstvom samim. On je šel v delavsko gibanje pred dolgimi leti, da dela za delavsko solidarnost in temu načelu je zvest tudi danes. Zato se ne spušča v frakcijske borbe. Nadaljeval je: "Toda eno pa povem tistim, ki mislijo, da je mogoče samo pod novo firmo z istim materijalom osvoboditi delavstvo: če mislijo uničiti socialistično stranko, jim svetujem, zelo resno svetujem, naj si prihranijo trud in čas, kajti socialistične stranke ne bodo uničile. Dasi nisem prerok in ne želim, da se me ima za preroka, vendar trdim, da bo imela socialistična stranka čez leto dni več članov, kakor še kedaj poprej v svoji zgodovini." Gromovit aplavz je sledil tej izjavi.

Da se je Debs dotaknil takozvanih komunističnih struj, je vzrok, da so pričele tudi njega napadati, bodisi v listih in v privatnih pismih, ki mu jih pošiljajo. "Socialistična stranka je mrtva!" kriče vsevprek. Celo milwaški Novaček se je pod novim gospodarjem pridružil tej družbi predčasnih pogrebnikov. Debs pa jim odgovarja: "Bojite se te stranke, veste da je živa, da raste in napreduje, da je predstavnica revolucionarnega dela ameriškega delavstva, vodnica v socializmu, pa bi radi, da bi je ne bilo. Nazadnjaštvo, zakrilo v namišljeni radikalizem, sije iz vaših src, zato pokopavate stranko. Prišli ste prepozno!" Debs je dejal, da je veliko članov, ki so po razdorih odstopili od soc. stranke, šlo od nje v prepričanju, da delajo pametno in da bo mogoče pod drugo firmo več storiti, za preobrat. Največ pa je takih, ki so jih nesmiselni frakcijski boji pošiljali popolnoma na stran. V svojih srcih in dušah so socialisti, in ti so v ogromni večini. Na te bo apelirala socialistična stranka, da se vrnejo nazaj v njene vrste, s temi bo jačala svoje lokalne organizacije. Na koncu govora je izjavil, kakor na vseh dosedanjih shodih, da bo stala stranka kakor doslej v boju za osvoboditev vseh političnih jetnikov, da se bo borila za preganjanje člane I. W. W., da bo stala ob strani članov komunistične stranke, ki so sedaj pred sodiščem v Michiganu, obtoženi pregreškov proti antisindikalističnemu zakonu, da se bo borila za svobodo govora, zborovanja in tiska za vse struje.

Kakor vsi shodi socialistične stranke v tej kampanji, tako je bil tudi ta uspešen. Lahko pa bi bil v agitatoričnih ozirih še uspešnejši, če bi bili češki sodrugi jačji in izrabili shod za pridobitev novih članov že na shodu, za pridobivanje novih naročnikov svojemu listu in za prodajo brošur. Prodali so sicer precej iztisov "Delničkih Listov" in en član našega kluba je prodal nad sto iztisov lista "Chicago Socialist". Tudi precej novih naročnikov se je pridobilo zadnje omenjenemu listu. Češki sodrugi so prodajali tudi knjige. Na takih shodih bi moralo pred pričetkom govorov vršiti agitacijo vsaj petdeset oseb. Od čeških sodrugov je bilo zelo neprevidno dopustiti agentom W. P. razdajati svoje cirkularje in brošurice ter liste v notra-

njih prostorih. Ako hočejo ti ljudje širiti svojo propagando, naj skličejo svoje shode. Samo kukavica nosi jajca v tuja gnezda. Stranka je v New Yorku, v Chicagi in drugih krajih razdiralnim elementom odločno prepovedala prodajati njihovo literaturo v zborovalnih prostorih socialistične stranke. To bi morali vpoštovati vsi klubi. Debs je dejal, da so naši zbori tukaj zato, da širimo na njih svojo literaturo in da vršimo na njih svojo propagando.

Kakor rečeno, shod je bil ves čas miren, mnogobrojni udeleženci so pazljivo sledili izvajanjem govornikov in ob zaključku so mnogi sklenili, da bodo ob prvi priliki pristopili v socialistične organizacije širom Chicage. Kolekta na shodu je znašala \$129.26, vstopnina pa okoli \$300. Vstopnina je bila 25 centov za osebo. Iz dohodkov shoda se pokrijejo stroški, ki so \$75 najemnina za dvorano, nadalje tiskovine, kot veliki reklamni plakati, razobešeni po trgovinah, mali letaki, karte, \$50 se plača okrožni organizaciji stranke za njene stroške. Kar preostane, se porabi za kampanjo. — *Poročevalec.*

OD SAN FRANCISCA DO JUARESA.

EL PASO, TEX. — Pred meseci sem se z vzhoda podal proti zapadu. Na potu sem se ustavil v Chicagi in nekaterih drugih mestih, dokler nisem prišel v San Francisco. Naprej je morje, zato sem sklenil ostati v mestu. Čez "lužo" sem se že parkrat vozil, ampak voda je voda. Poizvedel sem za slovensko naselbino in se podal med rojake, da se z njimi seznamim.

Slovenska naselbina v San Franciscu je ena izmed najstarejših v Ameriki. Tistim naseljencem, ki se jim je zdel Cleveland, New York, Chicago, Minnesota ali Pueblo preblizo starega kraja, so jo ubrali naprej proti Friscu. Dalj seveda niso mogli, razun na sever, in tako jih je nekaj raztresenih tudi po Oregonu in Washingtonu. Tudi v Alasko je že zašel kateri. Med prebivalstvom Britske Kolumbije v Kanadi so tudi naši rojaki.

Z zgodovino San Francisca se nisem veliko mučil. Prvi beli naseljenci so prišli v kraj, kjer je danes mesto, leta 1776. Nato so jo prilomastili španski misijonarji, da spreobrnejo krivoverne Indijance. Spreobračali so jih tako imenitno, da so skoro že vsi v nebesih, na zemlji pa jih je čimdalje manj.

L. 1847 so prekrstili vas Yerba Buena v San Francisco. Takrat je bil ves zapad še divji, zelo malo obljuden, zato so pa imeli toliko več veselja zveri in Indijanci, ki so "jagali" ne da bi jim bilo treba licence. California je prišla iz rok Špancev v unijo Zedinjenih držav in od tistoga časa je neprestano napredovala. Ko se je raznesel glas o zakladih zlata po daljnem zapadu, so pridrli zlatoiskalci v te kraje iz vseh dežel sveta. Drugi, bolj skromni, so se pozneje lotili poljedelstva, in z obdelovanjem zemlje se peča sedaj v teh krajih tudi precej Jugoslovanov, večinoma dalmatinski Hrvatje. Kalifornija je bogata na rudah, ampak njeno glavno bogastvo so rodovitna polja. Tudi letovišča, ali pa prezimišča, kakor jih hočete nazvati, ji prinašajo lepe dohodke. Delavske razmere pa so tukaj precej podobne onim po vzhodnih državah, razun v rudnikih, kjer je plača razmeroma večja, kakor pa v industrijskih podjetjih.

Praviijo, da je v San Franciscu okoli dva tisoč Slovencev, morda še nekaj več. Tudi svojo cerkev imajo. Z ostalimi slovenskimi naselbinami nimajo nikakih tesnejših stikov, menda vsled oddaljenosti od njih.

Imajo nekaj podpornih društev, eno, ki spada k SNP. Imeli so že tudi razna kulturna društva, ki so imeli enak potek in konec kakor navadno v drugih naselbinah. Sedaj ustanovljajo čitalnico in dramatični klub, vse v eni organizaciji. Naši rojaki najraje občujejo med seboj angleško, kar je znamenje, da so pristopni amerikanizaciji in delavski tajnik Davis je lahko zadovoljen. Če obgovoriš enega ali drugega nepoznanega rojaka slovensko, ti bo angleško odgovarjal.

Slovenskega socialističnega kluba v San Franciscu nimajo. Govorili so že večkrat, da bi ga ustanovili, dalj pa niso prišli. Če bi se par ljudi za stvar resno zavzelo, bi se klub dal ustanoviti. Nekdo mi je hudemušno pravil, da nimajo kluba zato, ker bi bila v slučaju revolucije za člane nevarnost, da bi jih sovražne čete, če bi bile zmagovite, potisnile v morje. Glede prohibicije so naši ljudje v San Franciscu istega mnenja kakor po drugih naselbinah. Njihovo trdno prepričanje je, da je grozde zato, da se iz njega preša vino.

Drugo slavno kalifornijsko mesto je Los Angeles, 345 milj jugovzhodno od San Francisca. Mesto ima 576.673 prebivalcev, torej več kakor San Francisco. V Los Angelesu je precej industrijskih podjetij, toda ne v tem smislu kakor v Pittsburghu. Los Angeles je centrum ameriške kino-industrije. Tu pohaja na tisoče aspirantov in aspirantinj, ki bi radi postali "slavni" kino igralci. Ampak, vrag je, da je tudi nekaj veliko poklicanih pa malo izvoljenih. Mesto je tudi zabavišče bogatašev, ki prihajajo zapravljati nesadove dela drugih iz vseh krajev dežele. Klima je izvrstna. Slovencev se mi zdi da tu ni veliko, več pa je dalmatinskih Hrvatov.

Zahotelo se mi je iti dalje proti jugu na mehiki mejo. Dospel sem v El Paso v Texasu. Mesto ima 77.543 prebivalcev. Tu so razna industrijska podjetja, med njimi ogromna rudotopilnica (šmelca). V mesto vodi osem železniških prog. Polovica prebivalcev so Mehikanci. Če bi tu živeli slovenski delavci, bi lahko marsikaj poročali o delavskih razmerah. Tu je eden glavnih prehodov iz Zedinjenih držav v sosednjo republiko Mehiko. Razne sirovine, dobljene iz Mehike, se tu proizvajajo za porabno blago in se ga, kolikor je zanj naročil, zopet izvaža v Mehiko, ostalo pa v druge kraje. Plače navadnih delavcev so tu od \$1.50 do \$2.50 na dan. Cenen delavni material so Mehikanci, kakor že rečeno, tehnično izvežbani delavci pa so Amerikanci. Brezposelnih delavcev je tu veliko, skoro sami Mehikanci. Mesto plačuje svojim delavcem od \$1.75 na dan. El Paso ima na pol španski značaj, odroma mehikanski. O morali imajo tukaj svoje mnenje, kakor naši ljudje o prohibiciji, zato je tukaj prostitucija še vedno v cvetu, četudi postavno zabranjena. V trgovinah hitro opazijo, da si tujec, pa ti računajo vsako stvar dražje.

Na nasprotni strani reke Rio Grande, ki deli Texas od Mehike, je mesto Juarez, ki ima okoli 14.000 prebivalcev. Mesto ima eno šolo, nekaj hotelov in zelo veliko salunov. Opazil sem le kakih trideset boljših poslopij, druga so zgrajena po mehikanskem običaju iz blata. Tovarne ni nobene. Prebivalstvo se prebija največ od potnikov, katerih pride v mesto vsaki dan od 5 do 6 tisoč in ravno toliko jih odide. Juarez je, kakor omenjeno, v Mehiki, zato ima reči, ki so v ameriških mestih če že ne drugače vsaj na papirju prepovedane. Saluni n. pr. so v Juarezu vedno zaposljeni. Cene pijačam niso stalne. Danes ti morda računa natakarkar 15 centov za eno gotovo pijačo, jutri pa ji bo cena 35 ali 50c. Potem se zopet zniža. Prostitucija je v Juarezu neovirana. Igralnice za denar so

ndijo otvorjeno. To so reči, ki privabljajo potnike v velikem številu vsaki dan iz ameriške strani. Žensk je v Janrezu toliko, da se zaletavajo v te ko muhe. Ako nisi trden, podležeš.

Mehiko ni še stabilizirana dežela, da rabim ta izraz. Mehiško ljudstvo je v večini nevedno in zato je bilo toliko časa zatirano in izkoriščano od domačih in zunanjih krvosov. Breme je bilo pretežno in ljudstvo se je upiralo in pometlo že par režimov. Sedanja konstitucija Mehike je zelo demokratična in vlada se trudi dati deželi blagostanje. Mehika je po naravnih virih in po rodovitnosti zemlje posebno v nekaterih krajih silno bogata dežela. Naravni zakladi so sedaj še večinoma v posesti zunanjih kapitalistov, ki se branijo plačevati celo davke deželi, kateri kradejo bogastva. Mehiško ljudstvo potrebuje vzgoje in več volje za konstruktivno delo. V tem oziru se je zadnja leta veliko storilo. Socialistično gibanje v Mehiki je proporcionalno jačje kot v Zedinjenih državah, toda je prilagodeno mehiškim razmeram, ki so popolnoma drugačne od ameriških.

L. GORJUP.

"KRALJ NA BETAJNOVI".

CHICAGO, ILL. — V nedeljo popoldne dne 1. aprila priredi dramski odsek socialističnega kluba št. 1. J. S. Z. slovito Cankarjevo dramo v treh dejanjih "Kralj na Betajnovi" v dvorani ČSPS, 1126 zapadna 18. cesta.

Ta drama slika kralja, kakršnih je veliko na svetu. Nimajo kron, kakor pravi kralji, niti ne sede na prestolih z žezlom v roki, kakor pravljlični kralji. Kantor, kralj na Betajnovi, je eden tistih kraljev, ki postanejo vladarji z gromačenjem bogastva. Dokler nimajo nič, "niso nič". Ko si nakupičijo premoženja, jim je pokorna vsa Betajnova. In kralj Kantor na Betajnovi hoče, da mu je pokorno njegovo kraljestvo. Kar mu je na poju, pohodi, zmelje v prah, in ako treba iti do cilja preko gorkih človeških trupel, gre preko njih brez usmiljenja.

Slavko delavstva uduši z brutalno silo. Delavskega agitatorja je dal na črno listo in izstradal njegovo družino. Njegova žena in otroci pridejo v Kantorjev dvor, da mu z živo sliko pokažejo posledice njegove nesmišljenosti. Kantor komaj da jo posluša, in v odgovor ji zabrusi: "Znorela si, ženska!" Potem jo spodi.

Ko je ubijal, da se je iznebil nevarnih ljudi, ubijal sorodnike, da jim je vzel premoženje, zatiral in odiral ko je s svojimi krvavimi rokami objel Betajnovno, da je ne izpusti več, si je zaželel postati državni poslanec. Sprizjanzil se je z župnikom, kateremu je obljubil dajati z "obema rokama". In tako je z njegovo pomočjo šel naprej do slave, moderni kralj, proizvod današnje družbe.

Ne zamudite priti v nedeljo 1. aprila v omenjeno dvorano, kjer boste čuli in videli igro, kateri boste gotovo sledili z največjo pozornostjo. — D. O.

DELA VSTUVU V CHICAGI.

V nedeljo 25. marca ob 7:30 zvečer se vrši v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale ave., predavanje, ki ga prireja slov. socialistični klub št. 1, JSZ.

Tema predavanja: Faktorji socialne revolucije.

Predavatelj: Ivan Molek.

Vstop vsakemu prost.—Odbor.

Ako ste član socialističnega kluba, ali se udeležujete njegovih sej?

CLEVELAND, O. — Stara bolezen članov raznih organizacij je, da zanemarjajo seje. To je škodljivo za unije, škodljivo za društvo, najbolj škodljivo pa za socialistične organizacije. Če član podpornega društva ne pride na sejo, s tem še ni narejena jednota kakšna posebna škoda. Če član unije, ki je v prizadetem podjetju priznana, ne prihaja na unijske seje, s tem ni zadan uniji kak poseben udarec, dasi je mnogo unij prišlo v roke nazadnjakom in graftarjem ravno zato, ker je članstvo zanemarjalo unijske seje.

Čisto nekaj drugega pa je s sejami socialističnih organizacij. Če ima klub 50 članov, pa jih pride deset na sejo, more biti klub samo 8% aktiven. Če jih prihaja na sejo vseh petdeset članov in članic, je klub 100% aktiven. Člani, ki samo plačujejo stranki svoje prispevke in niso aktivni, so boljši od nečlanov za toliko centov, kolikor plačajo članarine. Drugega nič. Za socialistično armado štejejo le tisti člani in članice, ki so v ORGANIZACIJI IN IZVEN ORGANIZACIJE AKTIVNI V SOCIALISTIČNEM DELOVANJU. Ako ima naša zveza recimo 700 članov, izmed katerih jih je dve sto aktivnih, napravi lahko samo toliko dela, kolikor ga je 200 članov zmožno opraviti. Če je vseh 700 članov aktivnih, napravi toliko dela, kolikor ga more napraviti 700 članov. Socialistične aktivnosti se merijo po številu aktivnih delavcev.

Žal, da ne morem pohvaliti članstvo našega kluba, da se v polni meri zaveda važnosti sej. Večina izostaja od njih. Kako naj vrši naš klub tisto delo v tako veliki naselbini kakor je naša, v tisti meri, ki mu pripada, samo s par sodrugi in sodruginjami? To se vprašajte. Dajmo, zavzemimo se prihajati na seje vsi, in vsi skupaj delovati za cilje socializma, delajmo ramo ob rami na agitatoričnem in kulturnem polju! — Prihodnja klubova seja se vrši v nedeljo 25. marca. Veliko važnega imamo ukrepati. Zbor JSZ. se bliža. Izvolili smo že delegata zanj v osebi A. Bogataya. Hočemo, da bo iznesel pred zbor mišljenje našega članstva. Zato so potrebne razprave na sejah. Udeležujte se jih!

Sodrugi in somišljeniki, ne čakajmo, da bo kdo drugi opravljal delo, ki pripada nam. Sami ga moramo vršiti. Samo ako hočemo, postane naš klub v teku nekaj mesecev najjačja organizirana politična in kulturna sila v naši naselbini. In to bi moral biti. Na stran s predsodki! Naprej z delom! — Organizator.

Domača zabava pevskega zbora "Sava."

CHICAGO, ILL. — V soboto večer 24. marca priredi delavski pevski zbor "Sava" domačo zabavo v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave. Vstopnina v predprodaji 40 centov, na dan priredbe 50 centov. Oh, tej priliki bo nastopil zbor Sava in proizvajal par izbranih pesmi.

Zadnje čase "Sava" precej dobro napreduje. Pristopilo je več novih članov in stari rednejše prihajajo na vaje.

V nedeljo 13. maja priredi "Sava" svoj običajni koncert, ki obeta presegati vse dosedanje. Priprave zanj se skrbno vrše.

Vse tiste, kateri imajo veselje do petja, vabim, naj pristopijo k našemu zboru. Ako bomo sodelovali drug z drugim in se združili v zboru vsi, ki želimo napraviti iz "Sava" enega najboljših pevskih zborov, bomo sigurno dosegli svoj cilj. —P.

Sodrugom v Syganu, Pa.

SYGAN, PA. — Medvojne razmere in povojni razdori v delavskem gibanju so potisnili socialistično gibanje tukajšnjega delavstva nekako v ozadje. Ampak stvari se obračajo na boljše, naša stranka raste, kakor posnemamo iz poročil, in k boljšemu uspehu moramo pripomoči tudi mi.

Sodruge socialističnega kluba št. 13, JSZ., opozarjam, naj se gotovo udeležite seje, ki se vrši v soboto 31. marca ob 7. zvečer. Na dnevnem redu imamo zelo važne reči, med drugim točke, tikajoče se zbora JSZ. in volitve delegata za ta zbor. Nujno potrebno je, da ste vsi navzoči.

Socialistični klub naše naselbine je postal precej aktiven. Če bomo šli tako naprej, bomo beležili lepe uspehe. Šli bomo, ampak sodrugi, v ta namen moramo delati kolikor največ moremo. Širimo "Proletarca", pridobivajmo klubu nove člane, socialističnemu gibanju nove bojvnike.

Privedite s seboj ob prvi priliki naše somišljenike, da postanejo člani. Samo organizirana armada šteje! — *Odbor kluba.*

Iz Detroita.

DETROIT, MICH. — Naša naselbina je bila svoječasno ena najaktivnejših na socialističnem polju. Morda je bilo to največ vzrok, da smo se zadnje čase nekako umaknili v ozadje. Če je mala grupa sodrugov le preveč obložena z delom, obstoji nevarnost, da se bo vsa naenkrat utrudila. To se pri nas sicer ni zgodilo, vendar pa smo bili prisiljeni opustiti svojo dvorano, ki smo jo imeli v najemu, prvič ker smo imeli z njo preveč stroškov in ker je zahtevalo vzdrževanje več dela, kakor pa smo ga mogli z danimi močmi vršiti.

Sklenili smo po večmesečnem odmoru zopet priti na dan s priredbo pod okriljem socialističnega kluba št. 114, JSZ., ki se bo vršila v nedeljo 25. marca ob 2. popoldne v Hrvatskem domu, 1331 Kirby Ave. E. Na sporedu bo enodejanka "Trpin", ki jo vprizori naš diletantski odsek, in pa pevske točke, proizvajane od našega pevskega zbora Svoboda. Razun teh bomo obogateli program tudi z drugimi točkami. Razvedrila bo torej v vseh ozirih dovolj.

Kot je bilo že poročano, so knjige klubove knjižnice na razpolago splošni slovenski publiki v tem mestu. Vsakdo, ki ima veselje do čitanja, naj se posluži prilike in seže po naših knjigah.

Med klubovim članstvom vlada razpoloženje, da poveča svoje aktivnosti za našo stvar. Predvsem je potrebno, da se zavzemamo za razširjenje Proletarca. V agitaciji za ta list zadnje čase nismo delali toliko kot bi morali. Skrbimo, da se popravi zamujeno delo. — *Član kluba št. 114, JSZ.*

Naznanilo sodrugom na Moon Runu, Pa.

MOON-RUN, PA. — Ker je konvencija JSZ. blizu, je treba, da se naši klubi zanimajo zanjo in dajo svojim delegatom potrebna navodila. O tem se bo razpravljalo na prihodnji seji socialističnega kluba št. 175, ki se bo vršila v nedeljo 1. aprila ob 3. popoldne. Na tej seji bomo volili tudi delegata za ta zbor. Opozarjam sodruge na Moon Runu in v okolišju Cliff Mine, da se te seje gotovo udeležite.

To bo prva konvencija JSZ. po svetovni vojni. Marsikaj bo treba ukreniti za pojačanje naših vrst in naših aktivnosti. Veliko bo treba razpravljati. Torej pripravimo se za zbor.

Sodrugi, privedite v naš klub somišljenike, da postanejo aktivni člani. Naš klub mora rasti in napredovati, torej delajmo za ta cilj.

Za širjenje socialistične vzgoje je treba širiti pravsem naše liste. Skrbite, da se vsak delavec naroči na Proletarca. Ako bo imelo naše glasilo več naročnikov, bo socialistična stranka pomnožila število svojih članov med nami in krog somišljenikov bo večji.

V soboto 14. aprila priredi naš klub veselico v dvorani društva SSPZ., na katero ste povabljeni vsi, ki simpatizirate z našim gibanjem. Pridite v naš krog, da se pogovorimo kot prijatelji in zabavamo v veseli družbi.

Kdor ima kaj čez socialiste in jih misli še blati po klerikalnih listih, naj se vsaj podpiše, da bomo v deli, če taki stvori sploh žive, ali pa se rode samo v uredništvih. H. B. se je sprijaznil z Mussolinijem. Kdo pravi M. T. na to? — *LUCAS BUTYA., tajnik.*

Slovenskemu delavstvu v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 priredi v nedeljo dne 25. marca ob 7:30 zvečer predavanje v dvorani SNPJ. na So. Lawndale Ave. in 27. cesti.

Predavatelj bo *Ivan Molek*. Tema predavanja: *Faktorji socialne revolucije*. Po predavanju splošna diskusija o tem predmetu. Vstop vsakemu prost. — *Odbor.*

ZADNJI VELIKI KAMPANJSKI SHOD SOCIALISTIČNE STRANKE

se vrši v nedeljo 1. aprila ob 2:30 popoldne v Ashland Auditoriumu na So. Ashland Blvd. in Van Buren St.

Govorniki:

WILLIAM A. CUNNEA, socialistični kandidat za župana;

EUGENE V. DEBS, neustrašen borec za delavska prava;

ROBERT H. HOWE, socialistični kandidat za mestnega blagajnika;

PIERCE L. ANDERSON, socialistični kandidat za mestnega klerka;

D. W. HOAN, župan mesta Milwaukee. Splošna vstopnina 25 centov; rezervirani sedeži (v ospredju) 50c; sedeži na odru \$1.

Vstopnice se dobe v uradu okrajne organizacije stranke, 1501 Warren Ave. in na sledečih naslovih:

1642 N. Halsted St.	1128 Blue Island Ave.
1227 W. Madison St.	1044 W. Taylor St.
959 Milwaukee Ave.	409 S. Halsted St.
3639 W. 26th St.	1739 S. Halsted St.
307 Plymouth Court.	218 W. Oak St.
1224 S. Albany Ave.	1819 W. Division St.
824 N. Clark St.	2418 W. Madison St.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAD TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da sva ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 302, Herminie, Pa.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Dne 25. marca prične po dolgem času prva večja organizirana kampanja za pridobivanje naročnikov "Proletarca". Agitirali smo za list tudi dosedaj, agitatorji so vseskozi vršili svoje delo, katerim gre zaslužiti, da ima Proletarec v tem letu okoli 400 naročnikov več, kakor jih je imel ob istem času zadnje leto. Ampak, da bomo list še bolj razširili, je organizirana sedanja kampanja, ki bo trajala do 25. junija, ali vsega skupaj tri mesece.

V članku "Kampanja za razširjanje 'Proletarca' dvorjena" boste našli vsa potrebna navodila, kakor tudi seznam nagrad. Prvi seznam dobljenih naročnin in tekmi bo objavljen v izdaji z dne 5. aprila. Skrbiti boste v imeniku tudi vi. Sodelujte drug z drugim v tej kampanji, kajti kooperativno delo vodi zmirom do boljših uspehov. Kjer mogoče, bi bilo priporočljivo, da se tekme udeležijo socialistični klubi kot celote.

Vsakdo, ki ima voljo pridobivati naročnike temu listu, se sme udeležiti tekme. Ako želi kdo kaka pojašnila, naj nam piše. Mi smo pripravljene iti vsakemu na roke, ker vemo, da je dobra zveza agitatorjev z upravnštvom najboljša garancija za uspešno agitacijo.

Znano vam je že iz zapisnikov, da bomo "Proletarca" od časa do časa povečali za nekaj strani. Ta izdaja je večja za štiri strani. Da pa nam bo mogoče izdajati "Proletarca" vsaki teden na 24. ali 36. straneh, je treba več naročnikov in več gnotne podpore. Uredništvo se priložuje, da je sedanji obseg premajhen, ker ne važnega gradiva preostaja. Torej je treba list povečati. To se zgodi, kakor hitro bo naše delavstvo spoznalo, da je v interesu socialistične stvari potrebno razširili "Proletarca."

Znano vam je, kako leto za letom pripovedujejo nam nazadnjaki in "ekstremni" elementi o "poginu" Proletarca. Veliko nam sovražnih listov je med tem že poginilo. Veliko "naprednih" voditeljev je že v pozabljivosti. Vsi ti so kopali "Proletarcu" grob, dokler se niso končno sami zvrnili vanj. Proletarec je še tukaj in ostane, dokler bomo imeli socialistično gibanje med proletariatskim delavstvom v Ameriki. Tega pa bomo imeli, dokler bo kaj slovenskih in drugih jugoslovanskih delavcev v Zedinjenih državah.

Več različnega gradiva bi morali pribočevati v "Proletarcu". Priznamo to. Toda da bi ga pribočevali še več kakor sedaj, je treba večji list. In tako pridemo vedno na isti konec, do istega zaključka: več naročnikov potrebujemo. To pa je odvisno tudi od vas. Neželede na to, so vsi pazni čitatelji "Proletarca" edini, da prinaša ta list najbolj izbrano gradivo.

Nekateri naročniki žele, naj bi pričel "Proletarec" pribočevati kako daljšo povest. Eno imamo pripravljeno, toda s pribočevanjem bomo počakali do konca kontesta, tako, da jo bodo imeli priliko čitati vso tudi novi naročniki, dobljeni v tej kampanji.

Ako količkaj morete, vam priporočamo, da naročite "Proletarca" svojcem v starem kraju. Ljudem se list dopade, toda nekaterim smo ga morali ustaviti, ker niso tisti, kateri so list naročili, da se ga pošilja v stari kraj, obnovili naročnine. Ker nam ne dopuščajo

sredstva, ljudem v Sloveniji in Julijski Benečiji ne moremo vstreči. Lahko pa jim pripomorejo do tega lista tukajšnji prijatelji in sorodniki. Od nekega uglednega sodruga s Štajerske smo dobili pismo, v katerem pravi med drugim, da bi delavstvo v Sloveniji zelo potrebovalo eno tako tedensko revijo kakor je "Proletarec", in obžaluje, da je naročnina na Proletarca za takojšnje razmere previsoka. Če bi ljudje imeli sredstva kakor jih nimajo, bi jim priporočil, naj se naroče na "Proletarca."

Koncem maja prične zborovati konvencija JSZ. Med drugim bo sklepala tudi o Proletarcu. Ako imate kake sugestije glede lista, jih pošijte v naš urad, bodisi, da se jih objavi k diskuziji za zbor, ako želite, ali pa da se jih samo predloži zboru, oziroma tozadevnemu odseku. Toda pri vsem tem ne pozabite ene sugestije, ki se tiče vas in vseh drugih zavednih delavcev: Agitirajte, da bo zahajal "Proletarec" v stanovanje vsakega slovenskega delavca!

Popravki.

Po neprevidnosti tiskarskega uslužbenca so se v zadnji številki pripetile dve neprijetni pomote.

Na 10. strani v drugi koloni v odstavku "Če se pomisli, da ni imela JSZ." itd. naj se čita 1916 namesto 1016.

V dopisu "Iz Clevelanda" priobčen v zadnji izdaji na 8. strani, naj se čita v prvi koloni, tretji odstavek: "Socialistov imamo sicer veliko, takih ki niso pri organizaciji in mislijo, da so socialisti zato, ker znajo dobro zabavljati, graditi pa le nočejo. Ko bi imeli same trgovce, bi morda že imeli trgovski dom, ampak med trgovci tudi ni sloge."

Novi tajnik ohijske socialistične stranke.

Ker je dosedanji tajnik soc. organizacije soc. stranke v Ohiju S. Price odstopil, je bil na njegovo mesto izvoljen sodrug Oscar K. Edelman iz Daytonu. Urad tajništva se bo nahajal v Laytonu v prostorih lista "Miami Valley Socialist", ki je glasilo socialistične stranke v državi Ohio. Sodruga Edelman je upravnik omenjenega lista.

"KRALJ NA BETAJNOVI"

bo zadnja igra v tej sezoni pod režijo dramskega odseka socialističnega kluba št. 1.

Vprizorjena bo v nedeljo 1. aprila. Dvorana odprta ob 2:30 popoldne. Pričetek igre točno ob treh. Po igri ples in prosta zabava.

Vstopnina 50 centov.

"Kralj na Betajnovi" je ena najboljših Cankarjevih dram. Prevedena je že na več drugih jezikov.

Na sporedu bodo tudi deklamacije.

Kdor hoče imeti nekaj ur pravega duševnega užitka, naj pride v nedeljo 1. aprila ob 2:30 popoldne v dvorano ČSPS, 1126 W. 18th St. Vstopnice se dobe pri članih in članicah soc. kluba, v uradu Proletarca in pri vratih nad dan priredbe.—Odbor.

NAŠIM POROČEVALCEM.

Neki sodrug iz železnega okrožja Minnesote nam piše:

"Rad bi včasih napisal kak dopis za "Proletarca", pa se nekako bojim, da nisem zmožen za Proletarčevega dopisnika. Dopisi v Proletarcu se tako razlikujejo od dopisov v drugih slovenskih listih, in si predstavljam, da so vaši dopisniki zmožnejši od onih, ki pišejo v druge liste. To vam omenjam, ko že ravno obnavljam naročnino, in vas prosim, da bi mi sporočili, če bi sprejeli moje dopise..."

Podobne pripombe smo že večkrat dobili.

Seveda se dopisi v Proletarcu v veliki večini razlikujejo od dopisov v nesocialističnih listih. "Pečlarske" neslanosti, ki se premlevajo že toliko let, v Proletarcu nimajo prostora, ker je socialistični list in mora svoj prostor porabiti za boljše gradivo. Kupi fraz, ki ničesar ne povedo, istotako nimajo smisla. Suhoparni napadi na kapitaliste so brez pomena, kajti taka kritiziranja ne spravljajo v nevarnost današnjega sistema. Fraze "o edinem delavskem listu", o "najboljšem delavskem listu", o "edinem listu, v katerem lahko vsak pove svoje mnenje", so tudi brez pomena. Hvaliti napredek naselbine na podlagi števila podpornih društev ni za socialiste noben napredek. Razni "izobraževalni" klubi, "pečlarski" klubi, "neodvisni" politični klubi, piparski klubi, tudi ne predstavljajo napredka naselbine v socialističnem pomenu besede, pač pa obratno. Propagiranje kandidatov, ki so slučajno naši rojaki, toda niso socialisti nič bolj in nič manj, kakor drugi kandidatje kapitalističnih struj, ne pomeni nikakršen napredek za naše delavstvo, pa če so ti rojaki stokrat izvoljeni, dokler morajo delati za privatne interese, ne pa na podlagi socialističnega programa.

Ako hočete biti dober dopisnik, se izogibajte fraz. Pišite o vseh aktivnostih v naselbini, političnih in nepolitičnih. Pišite o delovanju kluba, če obstoji, in če ga ni, opišite, kaj so vzroki, da ga ni. Poročajte o priredbah kulturnih in drugih organizacij. Poročajte o delovanju naših nasprotnikov, naj bodo kjerkoli in kdorkoli. Pišite o unijskih aktivnostih, o delovnih razmerah, če so take, da bi zanimale javnost. Pišite o aktivnostih drugih delavskih struj. Pišite o odnošajih med različnimi narodnostmi v mestu, v katerem živite. O shodih, o igrah, o delovanjih za lastne dvorane, čitalnice. Pišite, katera društva so prepojena s socialističnim duhom, katera so mlačna, in katera so nam sovražna.

Skušajte dati v dopisu pravo sliko o delovanjih v vaši naselbini, in lahko ste prepričani, da bo dopis res zanimiv. Če lahko pišete v šaljivem tonu, pišite tako, ako je stvar, ki jo opisujete, temu primerna. Ako ne, pišite resno, brez sarkastičnih opazk. Bodite v dopisih stvarni, ogibajte se osebnih napadov, pazite, da ne boste dejstev krivo tolmačili. Predvsem, poročila morajo biti v soglasju z resnično sliko v naselbini.

K zboru J. S. Z.

ANTON SLABE.

V času splošnega vznemirjanja in nestabilnosti, ki jo je opaziti v delavskih organizacijah po vsem svetu, se bo vršilo zborovanje J. S. Z. Ameriška socialistična stranka se še ni popolnoma izklopala iz karni, ki ga je povzročila vojna in njene posledice. Vzelo še precej časa, da okreva od zunanjih in notranjih bojev, skozi katere je morala iti. Ti boji, četudi ostri, niso bili povsem brez koristi. Izkušnje pridobljene v tem času so pripomogle k zbistrenju pojmov in bodoče taktike, da se pridobi ameriško delavstvo za socializem. O vzgoji delavstva v socialističnem duhu in o načinu, kako bi se ta vzgoja omogočila in postala, bo razpravljal zbor J. S. Z.

Taktika in delo J. S. Z. v času vojne ni bilo brez napak. Wilsonov idealizem in njegove lepe besede o svobodi in demokraciji, ki jih je govoril po vseh pu Amerike v vojno, so vplivale očarljivo ne samo v Ameriki, temveč tudi v Evropi. V odkritosrčnih njegovih izjavah je verjelo mnogo socialistov tu in drugje. Wilsonove besede so veliko vplivale na razklenje članstva v narodnostnih federacijah socialistične stranke, da se je pojavilo med njimi močno nacionalistično gibanje. V ta nacionalistični val je bila potegnjena tudi J. S. Z., in skoro vsa energija in del večine slovenskih sodrugov je bilo posvečeno J. R. I.

Vodilni ameriški sodrugi so že takrat opozarjali na nevarnost nacionalističnih tendenc v tujezemskih federacijah. Nacionalistični duh se je pokazal v času vojne močnejšega kot pa načela in principi stranke. V stranki so se pojavile razne struje; ene so raznašale evangelij masne akcije in revolucije. Začeli so prepirji glede taktike in posledica je bila razdor, ki je grozil uničiti stranko.

Post mortem disekcija napak, ki so se storile, ni bila brezplodna. Konjektura, kakšno stališče bi bilo v tistem času najbolj pravilno, bi bile sedaj brez pomembne. Ne izrekam nobenih očitkov, kajti jaz sem verjel precej časa, da bo teptanim narodom naša "svoboda zlata", ako se uniči kajzerja in ameriški militarizem. Vprašanje danes ni, kaj je bilo, temveč kako se je izogibati napak v bodoče.

Socialistična stranka vstopa po prestanih bojih v novo dobo. Najinteligentnejši sodrugi povdarjajo vajo in spoznavanje ameriškega ljudstva kot glavni pogoj za uspeh socializma v Ameriki. Oni vedo, da so v mnogo slučajih določevali smer in taktiko stranki ljudje, ki niso poznali psihologije in tradicije ameriškega naroda. To nepoznanje se je pokazalo najočitnejše po izbruhu ruske revolucije. Takrat so se pojavile ultra-radikalne struje, katere so mislile, da je tudi Amerika zrela za revolucijo. Pomislile niso, da se Amerika ne da primerjati z Rusijo ali katerokoli evropsko državo. Vedele niso, da ima Amerika svojo zgodovino in tradicije, ki se kardinalno razlikujejo od evropskih. Psihologija ameriškega ljudstva je razumljiva le tistemu, ki preiskuje njeno historično dedje.

Kdor hoče razumeti psihologijo ameriškega ljudstva, mora poznati sistem ameriških šol in drugih institucij. Poizkusi tujezemcev, pridobiti ameriško ljudstvo za program stranke, o kateri večina misli, da je importirana in kontrolirana po tujezemcih, ne more priti do uspeha. In kdor pozna ameriške šole in ameriško zgodovino, mu je to razumljivo.

Že od prihoda prvih angleških naseljencev se smatra Ameriko za pribežališče političnih in verskih beguncev. Ameriška revolucija in izjava neodvisnosti so ustvarile posebno mišljenje ameriškega naroda. Leta in leta, ko je Amerika napredovala bolj kot katera druga država, je bila navada, da se je z zaničevanjem kazalo na gnijoče evropske monarhije. To je bilo združeno s proslavljanjem "svobodne" Amerike in njenih institucij. Svobodna Amerika je tako postala narodna vera Amerikancev.

Kazati stupidnost tega ljudstva, ker misli, da je svobodno, je lahka stvar, toda doseglo se s tem ne bo ničesar. Računati se mora na ogromno organizacijo kapitalističnih sil, ki ustvarjajo mišljenje ameriškega naroda. Te sile kontrolirajo šole in univerze, vlado in časopise; na razpolago so jim javne in tajne organizacije, ki štejejo milijone članov, kateri so pripravljani na naskok, kadarkoli bi se zdel tak korak kapitalizmu potreben.

Za nas je važno, da poznamo Ameriko. Šola, časopisje in razne organizacije za amerikaniziranje inozemcev ustvarjajo napačno mnenje o vsem, kar je tujega. Inozemce se opisuje kot nekake inferiorne ljudi, ki ne znajo ceniti ameriške "svobode". V učnih knjigah, ki se rabijo v učiteljskih tečajih, se slika nevarnost, ki preti ameriški vladi in njenim institucijam od strani "nevednih" inozemcev. Vse te stvari se sprejemajo kot sveta resnica. Miljoni šolskih otrok ponavljajo dan za dnem takozvano ameriško vero, kjer se poje slavo ameriški svobodi in enakopravnosti. Na ta način se vzgaja "narodni ponos" in šovinizem, ki ostra združitev delavstva.

Zdi se mi, da se med Slovenci ni nikdar pošagalo velike važnosti za spoznanje Amerike. Več energije se je porabilo za medsebojne prepire in polemike, karakteristične po starokrajski ozkosrčnosti. Tako je prišlo, da po več letih bivanja v tej deželi še danes ne poznamo Amerike! Ampak čas hiti in prinaša izpremembe. Izgleda, da nas bo Amerika požrla, kljub naši trdovratnosti. Vsi znaki kažejo, da je to le vprašanje desetletja, morda dveh ali treh. Generacija, ki je bila vzgojena v starokrajškem duhu, se poslavlja. Na njeno mesto stopa druga, sicer rojena od slovenskih starišev, ampak po duhu in vzgoji ameriška. Priseljivanje v Ameriko, ki bi morda zadrževalo proces asimilacije se čedalje bolj omejuje — znak, da je naša usoda zapečatenata.

Morda je taka usoda žalostna, toda proti temu ni pomoči. Sentimentalni rodoljubi, katerim pri mihi, da nas bo Amerika požrla, silijo solze v oko, naj se potolažijo. Solze, ki bi kanile za to stvar, ne bi spremenile dejstva, zato škoda zanje. Socialisti kot graditelji boljšega družabnega reda se ne moremo strinjati z nacionalistično ideologijo in jokavo sentimentalnostjo. Gilj socializma je, da se vzgoji delavstvo v razredni zavednosti, ne glede na narodnost. Slovenskim socialistom bo to mogoče edino, ako se bo delalo roka v roki z ameriški sodrugji, ki poznajo ameriško ljudstvo in njegovo psihologijo najbolje.

Dokler si socialistična stranka ne vzgoji dovolj inteligence, bo njeno delo počasno. Da se na mase ni zanašati, to se je pokazalo v preteklosti. Demokracija in svoboda ni mogoča v državi, kjer se moč vladajočih naslanja na ignorantnost in supersticije mase.

Pomankanje razredno zavedno inteligence se posebno opaža v času volitev. V več državah nima stranka niti kandidatne liste, ne samo pri okrajnih volitvah, temveč tudi državnih. V teh slučajih se zgube še glasovi tistih, ki bi morda volili socialistično, ako

bi imela stranka svoje kandidate. Vse to kaže, da čaka stranko ogromno delo vzgoje in propagande, predno se poglobi socialistična misel v široke plasti ameriškega naroda.

Kakor so Amerikanci ponosni na njih svobodo, tako se Slovenci bohotijo z naprednostjo. Ampak v zmoti so oboji. Obedve, slovenska naprednost in ameriška svoboda, ste hčerki iluzije in ne prikazujeta ničesar drugega kot naivno domišljavost. Da niso Amerikanci že vsi socialisti, jim pravzaprav ni mogoče zameriti, kajti med njimi delavsko časopisje še ni razširjeno. Vse drugače je pri nas. Med nami ne manjka "naprednih in delavskih" časopisov. Čudno pri vsem tem je le dejstvo, da tako napredno delavstvo kot je naše, zanemarja list, ki je izmed vseh drugih edini, ki ga izdaja politično organizirano delavstvo.

Slovenska "naprednost" je zelo nevarna bolezen. "Napreden" rojak je poslal naročnino "naprednemu" listu in "napredni" urednik je pohvalil "naprednega" rojaka in "napredno" nasebino, ki je vzgojila tako "naprednost". Od tistega časa je prišla "naprednost" v modo. Sedaj se ponavlja v dopisih naših "naprednih" listov, v poročilih o veselicah in blagoslovljanju zastav in drugih kulturnih prireditvah in celo v smrtnih oznanilih. In ta bolezen čudovito hitro napreduje. Širi se iz kraja v kraj, iz ene nasebine v drugo. Nalezljiva je bolj kot "flu", njen učinek je strašnejši. Danes menda ni slovenske nasebine, kjer bi ne imela svojih žrtev. Dosedaj se še ni posrečilo zatreti bacilov, ki to bolezen povzročajo. Anatomska disekcija "naprednosti" prikazuje zelo zanimivo konglomeracijo žrtve, ki tej bolezni podleže. "Naprednega" človeka se spozna po raznih simptomih, ki se pojavijo, kadar preide bolezen v kronično stanje. Navadno je žrtev "naprednosti" človek, ki je že premeril vse globočine morja, prešel vsa pota zvezd, pronašel vse skrivnosti vesoljstva. V svojem veličanstvu gleda pomilovalno na druge; ker je napreden, se mu ni treba učiti; kar sliši od drugih, to je že on davno pozabil. Od časa do časa pošlje dopis "naprednem" listu, v katerem razkriva "pred neznane srčne rane" v epičnih pesmih pečlarizma in domovina je rešena.

Sicer pa moramo imeti z bolniki usmiljenje. Saj si niso šami krivi te bolezni. Zavesti so se dali sirenskim glasovom, ki pojo že več let pesem o naprednosti. Slovenska "naprednost" je najžalostnejši pojav naše nezrelosti. Ako bi se očetje slovenske "naprednosti" zavedali, kako žalostna je njih kreacija, bi jih figura "naprednosti" strašila še ob smrtni uri.

(Konec prihodnjic.)

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujemo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Kulturni vestnik.

Brez naslova.

"KRES", decemberska izdaja, smo prejeli. Radi potežkoč, ki jih ima ta delavska revija, je decemberska izdaja izšla šele v januarju to leto. Vsebina 12. štev. Kresa (letnik 1922), je sledeča: *Pesmi*: Tone Seliskar: *Pomlad*; *Paradni marš proletarcev*. — Ernest Tiran: *Matjaževa vojska*. — Rabindranath Tagore — E. T.: *Trije spevi*. — Joško Krošelj: *Večerna molitev na sprehodu*. — Vida Tauferjeva: *Trmoglava popotnica*.

Leposlovni del: Zvonimir Kosem: *Kata*. — J. Suchy: *Ubogljivi slon*. — Lazar Lazarevič-Čulkovski: *Narod stotero povrne*.

Telovadba: Telovadno društvo Sloga. — Gimnastika kot vzgojevalno sredstvo.

Socialni vestnik: Alkohol in korupcija.

* *Razno*: Književnost. — Listnica uredništva. — Ob sklepu. — Popravki. — Kazalo vsebine celega letnika.

Revija "Kres" izdaja Splošna delavska izobraževalna zveza "Svoboda" za Slovenijo v Ljubljani. Dosedaj je izšlo dvanajst števil v teku skoro dveh let. Do tega leta je Kres zelo neredno izhajal — ne po krivdi "Svobode" in sotrudnikov, ampak po krivdi delavstva v Sloveniji, ki mu ni v zadostni meri takoj priskočilo ob stran z naročanjem. Ker ni bilo dovolj naročnin, ni bilo zadosti sredstev. Tiskarne pa, posebno če jim ta ali ona publikacija ne ugaja, delajo ovire kakorkoli morejo. Také izkušnje s tiskarno je imel menda tudi "Kres", zato se bo v bodoče tiskal v drugi tiskarni. Čudno, da ga tiskarna, v kateri se je tiskal "Kres" doslej, ni vsaj skušala podpreti, saj je en čas veljala kot nekako zatočišče delavskih publikacij.

Uprava Kresa naznanja, da bo v tem letu redno izhajal, to je vsaki mesec. Oblika strani bo v tem letu nekoliko manjša, ker bo izhajal v formatu, kakršnega ima "Ljubljanski Zvon", imel pa bo več strani.

Že v prvi letošnji številki prične priobčevati sodrug Angelo Cerkenik daljši roman "Marišo", ki bo izhajal skozi cel letnik 1923. Jože Vidmar bo priobčeval daljšo razpravo o zgodovini slovenskega slovstva. Sodelovali bodo tudi drugi slovenski pisatelji s svojimi najboljšimi prispevki.

Bilo bi škoda, če bi delavstvo ne nudilo taki svoji reviji, ki je njegova last, vse mogoče podpore. Tudi naše delavstvo naj seže po nji. Naročnina za Ameriko je \$1 na leto. Pošljete jo lahko naravnost v Ljubljano, Židovska ulica št. 1, ali pa na upravništvo Proletarca. Uprava Kresa zatrjuje, da bo list letos redno izhajal in da bo mogla svojo besedo držati, je odvisno največ od naročnikov. Čim več jih bo, sigurnejši bo obstanek Kresa in tim popolnejši bo.

Upravništvo Proletarca bo naročilo revijo Kres za eno leto vsakemu, ki pridobi tri nove letoletne naročnike Proletarcu. Dve polletni naročnini se štejeta za eno.

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR".

Zadnji teden je nam neki zastopnik vrnil 15 iztisov Družinskega koledarja letnik 1923, katere je držal dosedaj v misli, da jih bo razprodal v naselbini. Tisti, ki se prvi oglasijo in pošljejo 75 centov, ga bodo dobili.

Ako hoče kdo čitati kaj španskega, mora pogledati med dopise v nekatere liste. "D. S." je en tak žurnal. Urednik napiše dopise, ki so seveda brez podpisov, da bi odvrnil sum, jim da za naslov "Cleveland, O." Prejšnje urednike Radnika je napadel. Pacifista ni bila! Zato so ju spodili. Mi smo to vedeli že pred leti. Ampak: Koliko pa gospod "dopisnik" ve o dotični kulturni aferi? "Proletarec" je bil edini list, ki je nji prinesel resnično poročilo, sama dejstva, sedaj pa je ubogi urednik D. S. moral napisati kar dva dopisa "iz Clevelanda". Saj ve lahko vsak otrok, da ni v Clevelandu nobenega "rojaka", ki bi mogel poslati dotični list dopis. No, če je bil dopis v Proletarcu neresničen, pa objavite zapisnik seje Radnikovega upravnega odbora. In končno, zakaj so telegrafirali na Dunaj novega urednika, če imajo sposobnih moči za urejanje na izbero?

"Slovenija" je stopila v zvezo "undertakerjev" Proletarca kar naprej pokopava, v resnici pa se od njega uči. Marsikaj posnamete za svoj business iz pisnikov sej naših odborov, Marsikaka ideja, citat članek, povzamete po "Proletarcu". In pa list ste povečali. Prosim, povejte mi no, za koliko palcev ste povečali? Kaj pa, če bi povedali po pravici, da ga niste prav nič povečali, samo formo ste mu spremenili. Za vsak iztis porabite do pičice toliko papirja ko prej. Ali ne bi bilo bolje, če bi pisali v vaši reklami tako kot se za razumne delavce spodobi?

Delavske publikacije, ki jih lastujejo delavci in so glasila delavskih organizacij, imajo navado, da objavljajo zapisnike svojih sej, račune itd. Zakaj se tega pravila ne poslužuje tudi "edini pravi delavski list"? Če nima ničesar skriti, čemu se bati javnosti?

T. Sragel je stokrat boljši kot socialisti, zato, ker ni nikjer. Zakaj ni nikjer, so pa "globoki vzroki". Eden najbolj globokih je pač ta, da je stokrat boljši od tistih, ki so člani kake organizacije. Takle izgleda se najde pri vseh "naprednih" rojakih, ki niso nikjer radi globokih vzrokov, katere seveda ne razkladajo.

Neka tvrdka v Chicagi oglašva v slovenskih in drugih tujejezičnih listih, da pošlje očala zastonj na poskušnjo. Zanje računa \$4.49. Naj nihče ne naroča očal na ta način, ako noče oči še bolj skvariti in oslabeiti. Kakor mora biti narejena obleka ali obuvala po meri, tako morajo biti tudi leče (steklo v očalih) zbrusene posebno za vaše oči. To delo opravljajo optiki, ki prave vaše oči preizkusijo. Torej ne nasedajte takim špekulantskim oglasom, katerih edini namen je vzeti denar vaših žepov.

"KRES",

12. številka, smo prejeli. Posamezen iztis stane 15 centov. Naročila pošljete upravništvu. Vstoto lahko pošljete v poštnih znamkah. Vsebina 12. izdaje "Kresa" je priobčena pod rubriko "Kulturni vestnik" v tej izdaji. V zalogi imamo še nekaj iztisov 11. štev. Kresa. Obe skupaj pošljemo za 30 centov.

Dnevni red za zbor J. S. Z.

ki se vrši v dneh 27., 28. in 29. maja 1923
v Chicagi, Ill.

A.

1. Otvoritev zbora po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil (pet članov in gl. tajnik).

B.

Konstituiranje zbora:

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati:

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z. od zadnjega zbora.
2. Poročilo sekcijских odborov:
  - a) za slovensko sekcijo poročata Philip Godina;
  - b) za srbsko sekcijo poročata Milan Luchich.
3. Literatura in tisk: Poročajo uredniki zveznih glasil:
  - a) za Proletarca poročata Zajec za uredništvo Pogorelec za upravništvo.
  - b) za Budućnost poročata Milan Luchich in H. Sudetich.
4. Internacionala, poročata Joško Oven.
5. Izobraževalna akcija, poročata Frank Aleš.
6. J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje, poročata Frank Zajec.
7. Gibanje za federativno politično stranko ameriškega delavstva, referent še nedoločen.
8. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah, poročata Charles Pogorelec.
9. O združništvu in gospodarskih vprašanjih, poročata F. S. Tauchar.
10. Socialistična propaganda med ženstvom, poročata Mary Udovich.
11. O naseljevanju in tozadevnih zakonih, poročata Jos. Zaverčnik st.
12. Načelna izjava in pravila, poročata odbor treh: Petrich, Zajec in Kokotovich.
13. Razno.
14. Razpust zbora.

Sodrug! Sedaj je čas za razprave o točkah, ki so na dnevnem redu, in volitve delegatov za zbor. Daljša navodila glede delegatov in drugih priprav na zbor dobe klubi v posebnem pismu.

Na delo, sodrug! da bo naš zbor opravljen z oziranjem na bodoče naše delo kolikor mogoče temeljito! Poročajte o zaključkih v Proletarcu, agitirajte in pomagajte na en ali drug način, da se izvrši naš zbor čim impozantnejše!

"Tisti, ki se na vse načine trudijo, da bi zrušili socialistično stranko, naj si zapomnijo moje besede, česar nisem prerok. Socialistična stranka v Ameriki bo postala v doglednem času jačja, kakor kedaj papre v svoji zgodovini." E. V. Debs na shodu slovenskega in češkega delavstva v Chicagi.

Ustvarjenja človeka iz nič.

Skoro vsak potovalec skozi širno Indijo je že slišal o "čudežni" košari, iz katere gotovi fakirji lahko "ustvarjajo" človeka ter ustvarjenega zopet prisilijo, da se spremeni v duh košare. To je ena največjih "čarovnij" indijskih fakirjev, katerih goljufiji pa so že prišli do dna. Malone po vseh večjih mestih so se fakirji posluževali te dobičkanosne "čarovnije" ljudje pa so hodili oddaleč, da celo iz himalajskih gora, da si ogledajo "čudež".

Kljub enostavnosti goljufije, je bil "čudež" s košaro in ustvarjenjem človeka zelo dobičkanosno in fakirji so služili lep denar. Fakirji so dobro vedeli za vso goljufijo, a poslužili so se je kakor se vsake enake prilike radi poslužilo delamrznih svečeniki. Svojo vlogo so pri prikazovanju čudeža igrali naravnost izborni, da bi tudi po natančnim opazovanju povprečen gledalec ne mogel priti goljufiji na sled.

Posluževali so se velike, okrogje, iz slame pletene košare — jerbasa, v katerega so postavili dečka, starega kakih 14 let ki je bil sam dosti manjši kakor pa jerbasov obseg. Fakir je pričel s svojim "rokuspokusom", pokazal je gledalcem dno jerbasa, da je prazno in da v njem ni dovolj protora, dečka pa je pokril z veliko rjuho. Tako pokrit z rjuho je izgledal, kot da je v jerbasu visoka grba.

Na povelje fakirja se je pričela grba stopnjevaje manjšati, padala je nižje in nižje, dokler ni rjuha pokrivala jerbasa v njegovi višini. V praznino jerbasa bi se deček nikakor ne mogel stisniti, zato so gledalci trepetali začudenja: toda še ni bilo konca "čudežev". Fakir je skočil z obema nogama v jerbasovo odprtino in potlačil vso rjuho v njeno okroglo praznino.

Fakir je stopil iz jerbasa, tedaj vzela dolga meč in bodel z njim v vseh smereh v jerbas s čemur je pričel gledalce, da je jerbas prazen. Ko je pokazal vso umetnost z mečem je zopet lepo pogrnil jerbas, se vse del poleg njega, vzela v rok flavto in pričel nanjo pisati cvileče glasove. Rjuha na jerbasu je tedaj pričela rasti pokonci, grba je bila vedno višja in višja, dokler se ni pokazal pod njo deček. Fakir je tedaj odkril rjuho in iz jerbasa je stopil deček zdrav kakor prej, noben sunek meča ga ni ranil.

Tajnost tega znamenitega "čudeža" je zelo priprosta. Vse je odvisno od jerbasa, kako je izdelan. Ti jerbasi so tako napravljeni, da je praznina ki jo je opaziti v jerbasu, mala v primeru z ono, ki je v okvirju jerbasa med zunanjo stranjo in pleteno steno v notranjščini jerbasa. Ko se deček vsede, se lepo pomakne iz vidne praznine v jerbasu v ono v pletenem okvirju in se hitro zadela tako, da tudi če bi človek pogledal v dno jerbasa bi ga ne videl. Vsak ki opazuje jerbas, si domišlja, da ni poleg one v sredini, nobene praznine. Medtem ko se gledalci čudijo kako je izginila grba v jerbas, se deček hitro zadeluje v določeno praznino v obliki klopčiča, s čemur zagradi komaj polovico praznine jerbasovega okvirja. Če je jerbas čisto okrogel, mora biti deček že nekak gimnastik, da se lahko zvije v klopčič, ali jerbasi so ponavadi bolj podolgovati da je deček prav lahko zleknjen v njem. Ko fakir skoči v jerbas in tlači doli rjuho tedaj stoji samo v sredini dna. Sunki z mečem pa so bolj opasni. Na eni strani jerbasa kjer ni dečkovega telesa, lahko suva brez skrbi ali tam kjer je zleknjen deček, mora biti oprezen in suvati ravno tja, kjer je prostor za to. Tako suva dečka pod lahti, med roke, med noge kjer mu pač ne more ničesar storiti. Zunaj jerbasa so že zato gotovi znaki, za katere ve samo fakir in v jerbasu istotako,

kamor deček ne sme položiti nobenega svojega uda. Ko je bil jerbas že večkrat rabljen in ima mnogo luke-
nj z mečem, ve fakir tem bolje, kam mu je zapičiti
meč.

Nešteto podobnih pripovedk so prinesli potniki iz
Indije, za katerimi pa največkrat ni resnice. Goljufiga
z jerbasom, pretvarjanje dečka v nič in zopet ustvar-
janje, je celo različno pri raznih fakirjih. Nekateri
pravijo, da so videli kako je pritekla kri iz košare, ko
je fakir vanjo vpičil meč kar pa je tudi čisto enostav-
no. Samo gobo je treba onemu, ki zleze v jerbas, namo-
čiti s kako rdečo tekočino in ob zamahu z mečem sik-
ne iz nje "kri".

Kdo je iznašel prve šivanke iz jekla?

Ali bi danes mogel izhajati kak dom brez šivank?
Trebja je zašiti malemu paglavcu hlače, očetu prišiti
gumbe, odraščene hčere hočejo krilo malo popraviti
da bolje pristojta, sploh, brez šivanke, četudi je tako
mala reč, bi bilo nemogoče izhajati. Od kedar pa jih
imamo?

Šivanke so poznali že v davnih, prehistorijskih
časih. Že prvi divjaki so jo znali napraviti, bodisi iz
kamna, in v poznejših stoletjih iz ribjih kosti. Ampak
z njihovimi iglami bi si danes ne mogel pomagati no-
ben krojač in nobena šivilja. Speti skupaj kože, s ka-
terimi so se ogrinjali divjaki, in napraviti današnje
modne obleke, v tem je velika razlika.

Zaslugo za iznajdbo šivanke iz jekla pripisujejo
Mavru z imenom Ebn-al-Amir. To je torej ena iznaj-
dba, ki ni delo belokožca. To je bilo še pred letom
1370, kajti tega leta so jih delali že v Nuremburgu,
Nemčija. V Angliji so jih pričeli delati leta 1650. Da-
nes opravljajo šivalno delo, seveda ne brez šivank, de-
likatni stroji. Ogromne krojaške delavnice, v katerih
dela na tisoče ljudi, izdelujejo oblačila za moške in
ženske in krojaški mojstri so v Ameriki že redkost.
99% ameriških prebivalcev kupuje obleke tovarniške-
ga izdelka. Mojstri se pečajo večinoma s popravlja-
njem in čiščenjem.

Socializem je nauk o razvoju človeške družbe,
temelječe na prisposobljanju zgodovinskih podatkov
absolutne pravičnosti in enakosti industrialne mož-
nosti, kjer naj bi delali vsi pod najugodnejšimi razme-
rami in izmenjavali izdelke drug z drugim brez vsake
izgube, potrate ali kakršnegakoli ropa. Tak sistem bi
omogočil polno vrednost dela, odpravo renta, obresti
in profit vse vrste in odpravo meznega sistema z
nadmestitvijo združnega vplosenja na podlagi pravil
in zakonov, ki so popolnoma demokratični bodisi v
političnih ali industrialnih zadevah. Mesto zasebnega,
— kapitalističnega grabeštva, bi imeli združno bo-
gastvo.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Najboljša stran Couvega sistema.

Ne želimo kritizirati Mr. Couvega načina zdravljenja in ne oziraje se na njegove poskuse za zdravljenje bolezni, je vendar treba priznati, da je nekaj tem, ko ljudje manj ali več ponavljajo njegovo preprosto, pohlevno formulo. Beecher je rekel, da delo ne ubija ljudi, ampak skrbi ubijajo človeka. In ko hitro si želite domnevati, da postajate dan za dnem boljše, boljši v vseh ozirih, postaja napetost vašega čutila manjša in gledati začnete v boljšo bodočnost. Tudi tisto, kar mi vsi potrebujemo — iskrico svile in nepopolne razpoložnosti do dela. Če si vtisnete to veselje poročilo v vaše možgane in če poleg tega vzamete Trinerjevo zdravilno grenko vino, ki stimulira črevesje do normalnega delovanja in pomaga po-
bavi, se boste znebili počutka utrujenosti, glavobola, zaprtja in slabega teka. Vaš lekarnar ali trgovec zdravili ima Trinerjevo zdravilno grenko vino v steklenici; — mimogrede omenjeno, ali ste že poskusili Trinerjev Hand Lotion? Isto je jako hladilno in blažilo za razpokano kožo, obraz in roke. Vsak hvale tu vrsten pripravek Joseph Triner Company-e, Chicago, Ill.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovjšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot so galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih nastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških po zelo zmernih cenah.

V zaloi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.
(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovencem.